

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Kulturní a sociální překážky v integraci reemigrantů
z rumunského Banátu**

Bakalářská práce

Autor: Barbora Sedláčková
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Hradec Králové

2023

Zadání bakalářské práce

Autor:	Barbora Sedláčková
Studium:	P19P0157
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Kulturní a sociální překážky v integraci reemigrantů z rumunského Banátu
Název bakalářské práce AJ:	Cultural and social barriers in the integration of re-emigrants from the Romanian Banat

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou české menšiny v rumunském Banátu a sociálními a kulturními překážkami spojenými s integrací reemigrantů zpět na území České republiky. Popisuje sociální a kulturní aspekty života zdejších obyvatel. Cílem práce je přiblížení života české komunity v Rumunsku a okolností souvisejících s reemigrací krajanů z Banátu zpět do Česka.

DOKOUPIL, Ivo. *Banát: turistický a vlastivědný průvodce českým Banátem*. Vyd. 3. Brno: Kudrna, 2009. ISBN 978-80-260-0263-5.

FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska: "návrat ztracených dětí"*. Praha: Jana Hanusová, 2014. ISBN 978-80-260-5311-8.

GECSSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Praha: Herrmann, 2013. ISBN 978-80-87054-31-4.

KOVÁŘ, Pavel, ed. *Přenesená krajina: český venkov v rumunském Banátu*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2967-6.

MADĚRA, Petr. *Czech villages in Romanian Banat: landscape, nature, and culture*. Brno: Mendel University in Brno, 2014. ISBN 978-807-3759-605.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Oponent: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Kulturní a sociální překážky v integraci reemigrantů z rumunského Banátu vypracovala pod vedením vedoucího práce PhDr. Josefa Kasala, MBA, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 6. 12. 2023

Barbora Sedláčková

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Josefu Kasalovi, MBA, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při zpracování této bakalářské práce.

Anotace

SEDLÁČKOVÁ, Barbora. *Kulturní a sociální překážky v integraci reemigrantů z rumunského Banátu*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023, 56 s. Bakalářská práce

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou české menšiny v rumunském Banátu a sociálními a kulturními překážkami spojenými s integrací reemigrantů zpět na území České republiky. Popisuje sociální a kulturní aspekty života zdejších obyvatel. Věnuje se historii české komunity, důvodům deportace českého obyvatelstva do oblasti rumunského Banátu a blíže pojednává o banátských vesnicích, jejichž obyvatelstvo je v naprosté většině české národnosti. Cílem práce je přiblížení života české komunity v Rumunsku a okolností souvisejících s reemigrací a následnou integrací krajanů z Banátu zpět do České republiky.

V praktické části je pak provedeno kvantitativní výzkumné šetření zaměřené na problematiku integrace krajanů do české společnosti. Data byla získána pomocí dotazníkového šetření, kterého se zúčastnili právě reemigranti z rumunského Banátu, kteří v nynější době žijí na území České republiky.

Klíčová slova: Banát, menšina, reemigrace, integrace

Annotation

SEDLÁČKOVÁ, Barbora. *Cultural and social barriers in the integration of re-emigrants from the Romanian Banat*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023, pp. 56. Bachelor Thesis

This bachelor thesis deals with the issue of the Czech minority in the Romanian Banat and the social and cultural obstacles associated with the integration of the re-emigrants back to the Czech Republic. It describes the social and cultural aspects of the life of the local population. It deals with the history of the Czech community, the reasons for the deportation of the Czech population to the Romanian Banat region and discusses in more detail the Banat villages whose population is overwhelmingly Czech. The aim of the thesis is to present the life of the Czech community in Romania and the circumstances related to the re-emigration and subsequent integration of the compatriots from Banat back to the Czech Republic.

In the practical part, a quantitative research investigation is carried out, focusing on the issue of integration of compatriots into Czech society. The data was obtained by means of a questionnaire survey, which was attended by the re-emigrants from the Romanian Banat who are currently living in the Czech Republic.

Keywords: Banat, minority, remigration, integration

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	9
Vysvětlení pojmů.....	10
1 Charakteristika oblasti	11
1.1 Současné české vesnice rumunského Banátu.....	11
1.1.1 Svatá Helena.....	11
1.1.2 Gerník.....	12
1.1.3 Rovensko	12
1.1.4 Bígr.....	13
1.1.5 Eibenthal.....	14
1.1.6 Šumice	15
2 Historický vývoj českých komunit v Rumunsku.....	16
3 Kulturní aspekty české menšiny v Banátu.....	19
3.1 Jazyk.....	19
3.2 Náboženství.....	21
3.3 Oděv	22
4 Podmínky a příčiny reemigrace krajanů do České republiky	24
4.1 Reemigrace po druhé světové válce.....	24
4.2 Reemigrace po roce 1989.....	26
5 Současná podpora českých institucí obyvatelům Banátu	28
6 Praktická část	30
6.1 Motivace pro vypracování daného tématu	30
6.2 Metodika výzkumného šetření	30
6.3 Analýza výzkumného šetření	33
Závěr	47
Seznam použitých zdrojů.....	49
Přílohy.....	52

Úvod

V dnešní globalizované společnosti je migrace velmi aktuálním fenoménem, který ovlivňuje sociální dění při nejmenším ve všech evropských zemích. Otázka novodobé reemigrace, návratu jednotlivců zpět do země jejich původu, je jedním z důležitých témat v diskusi o současných migračních trendech a následné sociální integraci. Oblasti rumunského Banátu se v poslední letech dostává poměrně velkého mediálního a turistického zájmu a začíná se tak dostávat do povědomí širší veřejnosti. Já sama ji navštěvuji již více než pět let a díky tomu jsem si začala všimnout problémů, kterým krajanská komunita čelí. Nejvýrazněji je zde skloňována starost o budoucí vývoj vesnic z hlediska rapidního úbytku obyvatel, především z důvodu reemigrace zejména mladé generace banátských krajanů. A zatímco podpoře krajanů směřované přímo do banátských vesnic je věnována poměrně velká pozornost, otázka pomoci těm krajanům, kteří se rozhodli pro návrat a nový život ve své „domovině“ České republice, již tak skloňovaným tématem není.

Z toho důvodu si tato práce klade za cíl přiblížit průběh integrace reemigrantů do české společnosti, při čemž hlavními aspekty integrace, které chce práce sledovat, jsou ty sociální a kulturní. Zjištěné skutečnosti by pak mohly posloužit k uchopení sociálních problémů této komunity a nabídnout jejich stručný přehled. Na tyto jevy by se dále mohlo nahlížet optikou sociální pedagogiky, neboť právě ta umožňuje významně přispívat k úspěšné integraci a mohla by navodit konkrétní změny v sociálním prostředí, které by napomohly optimálnímu rozvoji a minimalizovaly by rozpor mezi jedincem a společností. (Kraus, 2014) Zároveň by důležitým průsečíkem této práce a aktuálních témat sociální pedagogiky mohlo být zaměření na práci s komunitou. Ta krajanská je totiž velmi koherentní a pro reemigranty představuje silnou oporu při jejich integraci. Vzít tak tedy v potaz hodnoty a potřeby krajanské komunity s cílem posílit jejich občanskou angažovanost, kompetence k jednání a umožnit, aby se krajané v nich sami zorganizovali a vyřešili problémy, které je trápí, by mohlo být možností, jak skrze působení sociální pedagogiky přispět reemigrantům k úspěšné integraci do české společnosti.

Vysvětlení pojmů

Migrace je přesun jednotlivců i skupin mezi územními jednotkami, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních. Migrace může být krátkodobá, dlouhodobá, trvalá i opakovaná.

Imigraci poté chápeme jako změnu místa pobytu směrem na území jiného než domovského státu. Při imigraci se na území států usídlují cizinci. (MVČR, 2022, online)

Emigrace znamená naopak změnu místa pobytu směrem z domovského státu, občané tedy opouštějí danou zemi za účelem vystěhování do ciziny.

Integrace cizinců je proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty. (MVČR, 2022, online)

Termínem **reemigranti** rozumíme v kontextu této práce všechny etnické Čechy migrující do České republiky po dlouhodobém trvalém pobytu v zahraničí. Reemigranti jsou tedy nejen navracející se lidé, kteří v průběhu svého života z českých zemí emigrovali, ale také jejich potomci, pokud byl/je alespoň jeden z jejich rodičů českého původu. (Nešpor, 2002, 9)

Krajanem chápeme každého cizince, který má prokazatelně český národnostní původ, nebo je dítětem rodiče s českým národnostním původem, nebo dítětem dítěte rodiče s českým národnostním původem.

1 Charakteristika oblasti

Banát se nachází na území třech dnešních států. Jeho východní část nalezneme v Rumunsku, západní část v Srbsku a menší severní část v Maďarsku. Je ohraničen řekami Dunajem na jihu, Tisou na západě, Maruší na severu a na východě oblast uzavírají masivy Karpat. Jedná se o vnější západní Karpaty, kde se rozkládají banátské hory s horskými pásmy Lokva a Almáš. (Svoboda, Dokoupil, 2009) Těžiště českého osídlení v Rumunsku je soustředěno především při Dunajské soutěsce, která je pozoruhodným geografickým útvarem, kde si Dunaj razí cestu skrz karpatský masiv. (Gecse, 2013) Tuto oblast, mající mírné kontinentální klima se středomořskými prvky, lze mimo jiné charakterizovat hojnými nalezišti nerostného bohatství, hustě zalesněnými oblastmi (nejčastěji pro oblast typickým bukem lesním) a početnými endemitními druhy z rostlinné i zvířecí říše. Mimo to, že největší počet krajanů a českých vesnic nalezneme právě v Rumunsku, za zmínku stojí také vesnice v srbském Banátu, například Krušice a Češko Selo. Díky geografickým podmínkám však nebyli Češi v srbském Banátu tolik izolováni, v porovnání s rumunským, a tak většina krajanů pochází spíše ze smíšených manželství. Jedinou ryze českou vesnicí je právě zmiňované Češko Selo.

1.1 Současné české vesnice rumunského Banátu

Od počátku kolonizace oblastí Banátu vzniklo celkem třináct českých vesnic. Avšak osady Svatá Elizabeta, Poňaska a Frauvižn zanikly poměrně nedlouho po svém založení, vesnice Nový Župánek a Nová Ogradina byly zatopeny při povodních přehradní nádrží Železná vrata a ve Velkém Pereku a Klopodii se ryze česká komunita průběhem času postupně smísila s ostatními národy a etniky. Z toho důvodu dnes mluvíme pouze o šesti dochovaných ryze českých vesnicích, tedy o Svaté Heleně, Gerníku, Rovensku, Bígru, Eibenthalu a Šumici, které budou v této kapitole přiblíženy.

1.1.1 Svatá Helena

Svatá Helena je nejstarší dosud existující českou vesnicí v Banátu. Byla založena jako historicky druhá osada v roce 1824. Leží v nadmořské výšce přibližně 400 metrů a katastrálně spadá pod rumunskou obec Coronini. Čeští kolonisté zakládající vesnici pocházeli z okolí Prahy, z Čáslavska, Plzeňska, Domažlicka a Posázaví. (Gecse, 2013) Ve vesnici se nachází dva obchody, z nichž jeden je profilován spíše jako hospoda, kde ovšem prodej alkoholu probíhá pouze formou pultového prodeje a lze jej konzumovat

pouze před obchodem. Ve vesnici se také nachází pošta a dva kostely. Vesnice nemá vodovod, ale pouze společné napajedlo, odkud se voda roznáší či dováží do domácností.

Podle Dokoupila (2009) jsou dvě třetiny obyvatel katolíci a zbývající třetina baptisté. Katolický kostel byl postaven roku 1879 a byl zasvěcen sv. Heleně, baptisté mají ve své správě druhý kostel, bývalý evangelický z roku 1887. Co se týče obživy, tak někteří muži pracují v blízkých rudných dolech v rumunské Nové Moldavě a ženy v Moldavě prodávají mléko, smetanu a sýry na pravidelných trzích. V roce 1991 žilo ve Svaté Heleně 800 obyvatel, v roce 2000 už to poté bylo pouze 540 obyvatel.

1.1.2 Gerník

Gerník je největší česká vesnice v Rumunsku, která leží na náhorní krasové plošině pohoří Lokva v nadmořské výšce okolo 600 metrů. Vznikl v roce 1827. (Gecse, 2013) „Historia domus gernické farnosti uvádí, že vesnice byla založena českými kolonisty, kteří přišli ze 76 obcí v západních a středních Čechách.“ (Gecse, 2013, 50) Německý název vesnice (Weitzenried) odkazuje na velmi úrodná pšeničná pole, která se rozkládají v dalekém okolí vesnice.

Jako jediná česká vesnice v Banátu má Gerník svůj obecní úřad, pod který spadají i okolní rumunské vsi. Dále vesnice disponuje poštou, dvěma obchody (opět spojenými s hospodou) a je zde také fara, kde sídlí český farář. Důležitým zdrojem příjmů je pro obyvatele vesnice vápenec, z kterého se zde dodnes podomácku pálí stavební vápno v malých vápenkách, které jsou vytápěny bukovým dřevem. Vápno poté místní prodávají na stavbách po okolních vesnicích. (Svoboda, Dokoupil, 2009) Dalším specifikem vesnice jsou vodní mlýnky, umístěné na potůčku protékajícím vesnicí, na kterých obyvatelé již tradičně melou mouku.

Co se týče obyvatel, tak v roce 1830 jich Gerník měl 469, v roce 1934 pak 1400, při následujícím sčítání v roce 1991 v Gerníku žilo 910 obyvatel a v roce 2002 již pouze 525 obyvatel. Ze současných 230 domů ve vesnici je přibližně třicet opuštěných. (Svoboda, Dokoupil, 2009)

1.1.3 Rovensko

Rovensko je nejmenší a nejvíce izolovaná vesnice v Banátu. Leží přímo na jednom z hřebenů pohoří Almáž v nadmořské výšce 750 metrů, což znamená, že je nejvýše položenou obcí v této oblasti i v celém Banátu. Z administrativního hlediska dnes Rovensko spadá pod rumunskou obec Nový Šopot (rumunsky Șopotu Nou).

Gecse (2013) uvádí, že „podle Historia domus gernické farnosti pocházejí kolonisté ze sedmnácti převážně středočeských obcí a v první fázi přišlo 26 rodin, ve druhé dalších třináct.“

Česká vláda zde vybudovala vodovod, který obyvatelům vyřešil velký problém s dostupností a kvalitou vody. V roce 1925 mělo Rovensko 586 obyvatel, v roce 1991 žilo ve vesnici 235 obyvatel (z toho však 5 z nich nebylo české národnosti), v roce 2000 pak již jen 178 obyvatel a při sčítání v roce 2002 bylo obyvatel jen něco přes 120. (Svoboda, Dokoupil, 2009) Můžeme tedy vidět, že Rovensko je, především díky své nehostinné a v zimních měsících téměř nedostupné poloze, vesnicí s největším úbytkem stálých obyvatel.

1.1.4 Bígr

Bígr je jednou z nejodlehlejších rumunských obcí vůbec. Nachází se v nitru Almážských hor na rozvodí řek Sirina a Berzáska. Ze správního hlediska patří ke stejnojmenné rumunské obci Berzáska. Založen byl společně s většinou ostatních českých vesnic v roce 1827. (Gecse, 2013) Gecse (2013) opět uvádí, že vesnici založili čeští kolonisté převážně z jihozápadních Čech, zejména z Domažlicka. Kolonizace Bígru se uskutečnila ve třech etapách, kdy první skupinu tvořilo 32 rodin, druhou 15 a poslední 19 rodin. Zajímavostí je, že tito první kolonisté vesnici vystavěli do tvaru křesťanského kříže, v jehož středu se nachází římskokatolický kostel, který vybudovali v roce 1876. Zmiňovaný tvar vesnice lze vidět z okolních kopců.

Obyvatelé Bígru se odjakživa živili prací v okolních dolech, jelikož půda v blízkosti vesnice není příliš úrodná. Dodnes se ovšem dochoval pouze jeden fungující důl, kamenouhelný důl Cozla, v němž pracuje v dnešní době již jen několik mužů. Ostatní krajané z tohoto důvodu vždy nazývali bígerské obyvatele horáci, jelikož rumunské slovíčko hory znamená v češtině doly. (Svoboda, Dokoupil, 2009)

Podle Svobody a Dokoupila (2009) ve vesnici v roce 1830 žilo 266 obyvatel, o sto let později v roce 1934 dokonce 610 obyvatel, podle údajů z roku 1991 už ale jen 360 obyvatel (z toho 350 Čechů), v roce 2000 pak 269 obyvatel a o rok později vesnici obývalo 254 Čechů. Můžeme tedy vidět poněkud rapidní úbytek obyvatel, kdy se za necelých 60 let počet obyvatel v Bígru snížil o téměř 42 procent. Podobný trend můžeme sledovat u většiny vesnic českého Banátu a budu jej dále rozebírat v této práci.

1.1.5 Eibenthal

Eibenthal je v dnešní době pro Čechy nejznámější vesnicí v Banátu, jelikož je z vesnic nejvíce turisticky oblíbený a je o něm v souvislosti s rozvojem banátských vesnic nejvíce slyšet, k čemuž se později v práci také dostanu. Jedná se o nejjižněji položenou vesnici nacházející se v úzkém údolí potoku Tisovice v nadmořské výšce kolem 450 metrů. Šest kilometrů od vesnice protéká Dunaj a 38 kilometrů je vzdálená Oršova, což je město, které pro obyvatele Eibenthalu znamená poněkud dostupný zdroj některých statků, které si sami nemohou obstarat, například lékařskou péči. Vesnice spadá pod rumunskou obec Dubová (župa Mehedinți).

Eibenthal je dnes přístupný vyasfaltovanou horskou silnicí z Tisovice a má od r. 1961 pravidelné autobusové spojení s okresním městem Oršovou (Orsova). Dokud místo silnice byla jen polní cesta, bylo pravidelné spojení úzkokolejnou báňskou drahou s Lubotinou u Dunaje, odkud bylo možno dorazit do Oršovy po silnici. (Skalníková, Scheufler, 1963)

Vesnice byla založena v roce 1827 kolonisty z Plzeňska, Příbramska, Kladenska, Čáslavska a Berounska. „Vesnici lze charakterizovat jako nepravidelný ulicový (údolní) typ bez přirozeného centra.“ (Skalníková, Scheufler, 1963, 332) V roce 1912 zde byl postaven římskokatolický kostel, který je zasvěcen sv. Janu Nepomuckému a vysvěcen byl na sv. Havla. U kostela je také fara, kde působí děkan Václav Mašek, který v roce 2002 obdržel cenu Jana Masaryka za dlouholetou záslužnou práci pro krajanů. (Svoboda, Dokoupil, 2009) Václav Mašek se také zasloužil o výstavbu kulturního domu v Eibenthale a má velký podíl na tom, že si česká komunita v Banátu udržela národní, náboženskou a kulturní identitu.

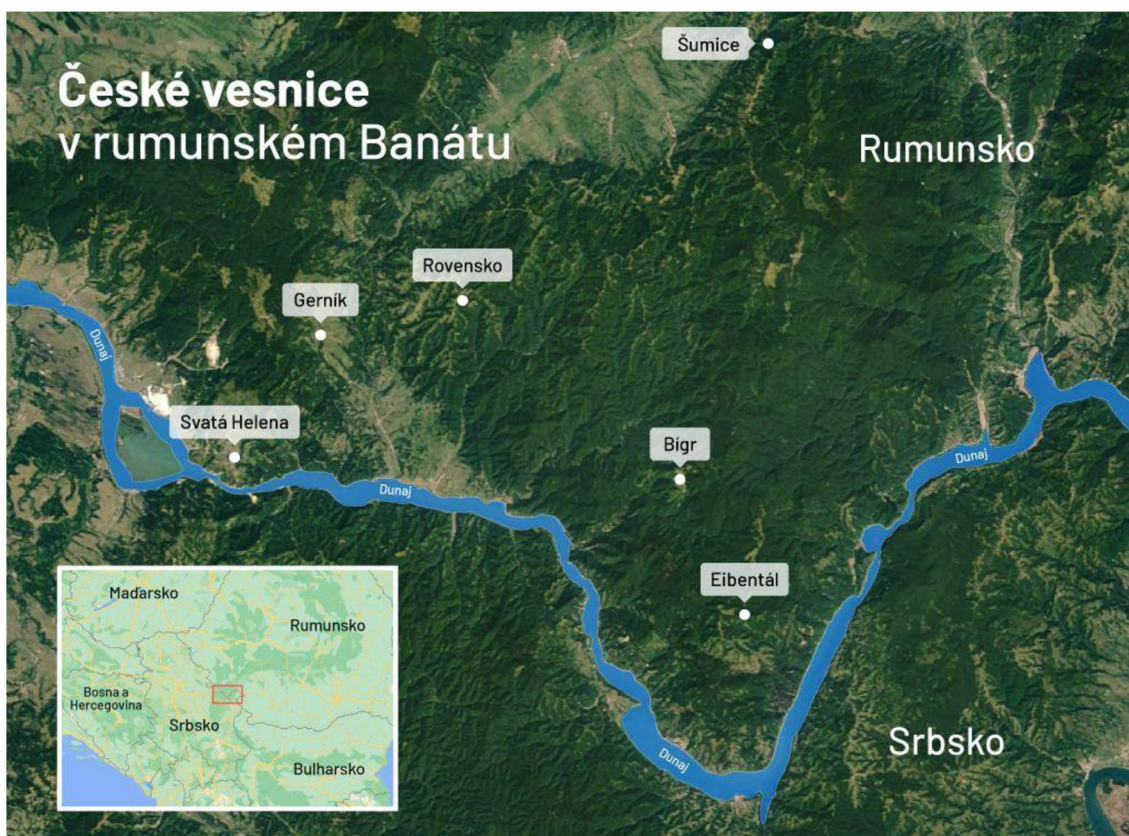
Obyvatelé vesnice se živilí především jako horníci. Na horní část vesnice plynule navazuje hornická kolonie Ujbányje (rumunsky Baia Nouă což v překladu znamená Nové doly), kde se těžil antracit a azbest. Dnes v této části vesnice nalezneme spoustu zaniklých štol a po zastavení těžby řídce obydlené čtyřbytové domky smíšenou českou, rumunskou a srbskou populací. (Gecse, 2013) Doly fungovaly až do roku 2006, kdy musely být po rozsáhlé nehodě uzavřeny. To způsobilo četnou vlnu reemigrace krajanů z Eibenthalu zpět do Čech.

V roce 1934 žilo ve vesnici 600 obyvatel, v roce 1991 okolo 400 obyvatel českého původu, v roce 2000 pak 302 obyvatel. (Svoboda, Dokoupil, 2009) A v roce 2019 obývalo Eibenthal 285 obyvatel.

1.1.6 Šumice

Šumice je od ostatních českých vesnic nejvzdálenější. K nejbližším z nich (Rovensko a Bígr) je to téměř dva dny chůze přes hory. Železniční stanice je vzdálena 20 kilometrů a nejbližší autobusová zastávka sedm. Vesnice se nachází v severním výběžku Almážských hor a spadá pod rumunskou obec Lăpușnicel. Kolonizace se odehrála ve dvou fázích, kdy v roce 1828 přišlo asi padesát prvních rodin z Čech, které založily vesnici, a v roce 1856 pak ve druhé fázi přišlo rodin šest. (Gecse, 2013)

Svoboda a Dokoupil (2009) uvádějí, že v roce 1830 měla vesnice 123 obyvatel a v roce 1991 zde žilo 210 lidí. Každopádně v roce 2018 pak můžeme sledovat rapidní úbytek obyvatel, jelikož jich ve vesnici žilo pouze sedmdesát.

Obrázek č. 1, [České vesnice v rumunském Banátu]. In: *Aktuálně.cz* [online]. 24. prosince 2022 [cit. 2023-01-20]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/cechy-uhranul-rumunsky-banat-je-tu-pohoda-a-nic-nemusite-rik/r~73dac6ea13d511edb1f50cc47ab5f122/>

2 Historický vývoj českých komunit v Rumunsku

Při studiu historických okolností kolonizace banátské oblasti jsem v řadě zdrojů narazila na jisté nesrovnalosti. Vzhledem k tomu, že téma historie osídlování této oblasti není v dostupných pramenech popsáno zcela jednotně, budou ony případné odlišnosti, či mírně rozdílné výklady, v této kapitole na příslušných místech zmíněny.

Počátek kolonizace Banátu můžeme tedy podle dostupných zdrojů datovat do druhé poloviny 18. století, konkrétně do roku 1778. V roce 1716 vypukla mezi Rakouskem a osmanskou říší válka, jejímž výsledkem bylo poražení Turků zejména zásluhou velitele habsburských vojsk Evžena Savojského, díky kterému Osmanská říše v roce 1718 přistoupila na podepsání Požarevackého míru. (Gecse, 2013) Od tohoto okamžiku byla v celém Banátu zřízena tzv. Vojenská hranice. V pohraničních oblastech byly správními a administrativními centry vojenské posádky, které měly čelit možnému tureckému nebezpečí a byly podřízeny vojenskému guvernérovi v Temešváru. Strategické, hospodářské i politické důvody si tak vynutily osídlování této oblasti pracovitými, a hlavně spolehlivými kolonisty. (Secká, 1995) Následovala řada kroků, která přispěla k počátku procesu kolonizace území. Postupnou kolonizaci také svými zákony a nařízeními podporovali habsburští císařové Karel VI., Marie Terezie, Josef II., František I. a II. Gecse (2013) tedy, shodně se Seckou, uvádí, že kolonizace začala Požarevackým mírem a pokračovala celé 18. a 19. století. Odhaduje se, že v průběhu prvního století kolonizace do Banátu imigrovalo přes 80 tisíc osob.

Pokud se ale jedná čistě o českou kolonizaci, která je pro tuto práci zásadní, Czoernig datuje příchod prvních českých kolonistů také již do roku 1778. (Czoernig, 1857, cit. In: Gecse, 2013) Problémem ovšem je, že zde se jednalo o příslušnost zemskou, nikoli národností. „Historia domus farnosti v Nové Moldavě jasně uvádí, že v roce 1778 přišli z Čech Němci, nikoli Češi.“ (Gecse, 2013, 33) Mnou prostudované zdroje se však shodují, že první čeští kolonisté přišli do Banátu až v roce 1823, kdy byla také založena první česká vesnice na území dnešního Banátu Svatá Alžběta (tehdy Elisabethfeld). Pouze Filip (2014) datuje příchod prvních českých rodin do roku 1820. Každopádně i přes tento rozdílný údaj můžeme vidět, že se i tak pohybujeme v historicky malém časovém rozpětí, tudíž se tímto jedním neshodným datem není, dle mého názoru, potřeba v této práci více zabývat.

K důvodům této první české kolonizační vlny můžeme řadit výzvu rakouské vlády směrem k Českému guberniu v Praze, aby umožnilo nábor osadníků pro těžce dostupné lesy v banátských pohorích, požadavek byl především na dřevaře, uhlíře a zemědělce. Jelikož cílová oblast kolonizace spadala pod vojenské pohraniční úřady, tento nábor koordinován rakouskými vojenskými úřady měl za cíl dostat do oblasti osadníky, kteří by zde vykonávali především funkci hraničářů, tedy ostrahy hranic. (Gecse, 2013) Osadníkům byly nabízeny značné výhody jako například osvobození od vojenské služby, zbavení daní, pět hektarů polí a plat 56 krejcarů denně. (Filip, 2014) K osídlení také přispělo počínání tehdejšího rumunského dřevařského podnikatele Magyárlyho, který měl od Správy vojenských hranic pronajaty lesy v pohoří Lokva. Do českých zemí vyslal agenty, aby sehnali kolonisty, kteří měli dle smlouvy zalesněné pozemky vyklučit. (Pavlásek, 2010) V neposlední řadě je potřeba zmínit, že značnou roli ve vzniku této kolonizační vlny také sehrála tehdejší krize v rakousko-uherské monarchii. Nedostatek půdy, vysilující války, vysoké daně, rostoucí bída a dlouhá povinná služba v armádě, to vše pouze přispělo k počátku české kolonizace Banátu, který sliboval vidinu lepšího života.

Proces řízené kolonizace probíhal nejmohutněji v letech 1823-1862, kdy bylo území Banátu postupně osídleno dřevaři, hraničáři, zemědělci a řemeslníky. Gecse (2013) uvádí, že po vzniku první české osady v roce 1823, o níž jsem se zmiňovala výše, vznikla druhá česká osada Svatá Helena hned v následujícím roce a další čeští kolonisté, kteří se postupně usadili v místech určených vojenskými úřady, založili kolem roku 1827 osady Gerník, Bígr, Eibenthal, Frauvižn a dosídlili Nový Župánek.

První roky byly pro nově příchozí kolonisty velice obtížné. Došlo k jakémusi rozčarování a kolonisté zjistili, že vidina lepšího života se jim v podstatě rozplynula před očima. Češi se museli vypořádat jak s odlišnými klimatickými podmínkami, neúrodnou krajinou, nedostatkem vody, nedostatečnou hygienou, hladem a nemocemi, tak i s divokou zvěří, která žila ve zdejších lesích. Všechny tyto důvody nejenom znesnadňovaly život českým kolonistům, ale v mnoha případech byly také příčinou jejich návratu zpátky do Čech. (Auerhan, 1921) „Už v roce 1828 se do Čech vrátilo mnoho německých, ale hlavně českých rodin vystěhovalců. Jelikož neměli peníze, podnikali zpáteční cestu pěšky. Zbýlý majetek a malé děti za sebou táhli na vozících. Potravu si většinou obstarávali žebráním.“ (Marchescu, 1941, cit. In: Gecse, 2013) Kromě návratu

do Čech podnikali také některé české rodiny z nejvíce životu nevyhovujících osad přesuny do jiných českých, nebo blízkých rumunských či srbských vesnic.

Poslední větší kolonizační vlna skončila kolem roku 1864, kdy byli čeští kolonisté usídleni v již existujících obcích Klopodie a Velký Perek. Jelikož však Češi v těchto obcích vždy představovali nejméně početnou menšinu, podle Urbana (1930) tvořila česká menšina v Klopodii před rokem 1930 třetinu obyvatel, a jejich počet se, zejména z důvodů stěhování do jiných českých vesnic či rumunských měst a smíšených manželství, rapidně snižoval, je dnes zdejší česká komunita v podstatě zaniklá.

3 Kulturní aspekty české menšiny v Banátu

Přes dvě stě leté odtržení od staré domovské vlasti, si krajané v Rumunsku dodnes zachovali autentické kulturní zvyklosti a nadále si hlídají a jsou pyšní na svou národní identitu. Třebaže byly tyto aspekty jejich národní identity zkoušeny mísením odlišných kultur, rozdílným náboženským vyznáním, změnou prostředí a také postupným bilingvismem, obyvatelé českých vesnic v Banátu si svůj původ a hrdost na to, kým jsou, vzít nenechali. Tato kapitola pokazuje na některé z těchto aspektů národní identity krajanů a pokouší se s nimi čtenáře seznámit.

Určitě je ale zapotřebí zmínit, že při bližším prozkoumání místních kulturních prvků byla ale také zjištěna jistá odlišnost od českých tradic. Vliv národnostních skupin se promítl i do některých oblastí kultury a tradic, které tak samozřejmě mohou být v Banátu i odlišné od těch v Česku. Jedná se například o tradiční rumunské tance, které jsou velmi populární mezi českými osadníky a jsou stále udržovány a provozovány na různých oslavách a slavnostech. (Maděra, 2014)

3.1 Jazyk

Jazyk tvoří nejpodstatnější rys národní identity krajanů. Vždy s jeho pomocí manifestovali svůj původ a totožnost. Čeští kolonisté si dodnes uchovali češtinu s mnohými prvky dochovanými z jazyka počátku devatenáctého století. „Česká slovní zásoba Čechů v rumunském Banátě je však ve srovnání se slovní zásobou Čechů žijících v mateřských zemích nepoměrně chudší, bez české lexikální výzbroje technické, vědecké i kulturní, až na sečtější čtenáře v podstatě ještě předjungmannovská.“ (Svoboda, 2016, online)

Nevyhnutelně však došlo k jistému ovlivnění jazyka především podle vztahů k nejbližšímu okolí. Tím pádem můžeme v češtině jednotlivých osad pozorovat například více vlivů rumunských (nejsevernější Šumice), více vlivů srbských (západněji položená Helena a Gerník), nebo více vlivů německých a maďarských (východní skupina v hornické oblasti kolem Eibenthalu). Relativně nejizolovanější, a tedy nejkonzervativnější je čeština na Rovensku. (Urban, 1930) Banátská čeština však rozhodně není unifikovaná. V Banátu můžeme narazit na několik variant (dialektů) místního jazyka. V jednotlivých vesnicích se nářeční prvky mísily v jiném poměru, vliv jinojazyčného okolí byl odlišně intenzivní. Vznikly tak varianty, které na mateřském území nikde nenajdeme. (Jech et al., 1992) V Rovensku, Šumici a Eibenthalu je hlavní

středočeské nářečí a objevují se i prvky nářečí jihočeských a západočeských. V Gerníku a Bígru převažuje západočeské nářečí. V Gerníku navíc spolu s prvky středočeskými a v Bígru chodskými. Nejširší nářeční základ nalezneme v mluvě obyvatel Svaté Heleny. Ta obsahuje základ středočeského nářečí s vlivem severočeským, východočeským i jihozápadočeským. (Svoboda, Dokoupil, 2009)

O pronikání spisovné češtiny do tamních českých interdialektů se zasloužili jednak katoličtí faráři z Čech, kteří zde působili od poloviny 19. do počátku 20. století, a také čeští učitelé, z nichž první dva (Vincenc Zamouřil do Gerníku a Jindřich Schlögl do Svaté Heleny) sem přišli z Čech jako mladí dobrovolníci ještě v době, kdy v Banátu platila výše zmiňovaná Vojenská hranice a působili zde až do své smrti. Od konce 20. do konce 30. let 20. století působili v Banátu další dva učitelé z Čech: Ladislav Šrubař ve Svaté Heleně a Vojislav Stratil na Šumici. Tyto učitele sem vyslal československý stát se souhlasem rumunského ministerstva školství. Do těchto i jiných českých vesnic v Rumunsku vysílalo ministerstvo školství ČSR učitele i po 2. světové válce, a to až do roku 1958. Nesmíme však opomenout, že na obyvatele Banátu také po celou dobu působily vlivy četby, poslech zahraničního vysílání československého rozhlasu a kontakt s příbuznými reemigranty v Česku. (Svoboda, 2016, online)

Banátská mluva si uchovává několik nejvýraznějších rysů, kdy se podle Svobody jedná o:

a) Archaismy, kdysi dávno přejaté z němčiny, například luft (vzduch), krchov (hřbitov), šif (lod'), plavajz (tužka), nebo archaismy čistě české, například stolice (židle), hory (doly), duše (osoby), namučit se (nadřít se).

b) Archaismy hláskoslovné, například v předponě vej- místo předpony vý- (vejchod, vejbor, vejheň), ou- na začátku slova místo spisovného ú- (ouřad, outrata), v souhláskových skupinách stř- se nevyslovuje počáteční s (tředa, třevíce, třílet), zvláště na začátku některých slov vypadává počáteční písmeno h (řich, řeben); zjednodušují se i jiné souhláskové skupiny (křivánek, dolek, zlášni), některá slova se v samohlásce odlišují kvantitou, která se dluží (póle, dólu, spólu, céra, vjěřit), krátí (muj, mužeš, meno, dešť), v jednom slově se první samohláska dluží a druhá krátí (zéli, péři, bóži, Jéžiš).

c) Archaismy tvaroslovné, kdy se nerozlišuje 1. a 4. pád množného čísla mužských podstatných jmen životných, například to je pro králíci, nebo žerou to brouky.

Někdy je také 2. pád množného čísla podstatných jmen zakončen na písmeno – ch, například bez rukavuch, vod klukuch, pár stavenich atd. (2016, online)

3.2 Náboženství

Duchovní život odrážející se v náboženství byl a stále je pro české kolonisty velmi důležitým životním aspektem. „Otázky spjaté s duchovním životem řešili už od prvních let osídlování Banátu, kdy si stavěli první modlitebny a školy. Stejně jako pro ostatní obyvatele kolonizující Banát bylo i pro Čechy náboženství tmelícím prvkem jejich jednoty a vývoje.“ (Gecse, 2013, 207)

Gecse (2013) uvádí, že asi 95 procent, tedy téměř všichni čeští kolonisté, byli římskokatolického vyznání. Spadali tedy pod správu a evidenci římskokatolického biskupství. Biskupové a kněží z rumunského Temešváru nahlíželi na českou komunitu v Banátu se sympatiemi a materiálně i morálně ji podporovali. České vesnice navštěvovali při příležitosti nejrůznějších náboženských obřadů. Do padesátých let patřili Češi ze všech vesnic, kromě Eibenthalu, k římskokatolické farnosti v Nové Moldavě. Eibenthal poté k farnosti v Oršavě. V roce 1847 pak založilo temešvárské biskupství první ryze českou farnost v Gerníku a byli k ní přiděleny i zbylé české vesnice v Banátu. „Vzhledem k tomu, že byla farnost rozlohou i počtem obyvatel příliš velká a farář nemohl vše zvládat sám, spadaly Svatá Helena a Zlatice v různých obdobích dále pod farnost v Nové Moldavě, jak je tomu i dnes.“ (Gecse, 2013, 208) Celkově byla náboženská aktivita, zejména po vystavění kostelů v jednotlivých obcích, čím dál tím lépe organizována.

Nesmíme však zapomenout zmínit, že kromě většinového římskokatolického vyznání obyvatel českých vesnic, se zde vyskytují také dvě české komunity, které se hlásí k jinému než římskokatolickému náboženství. Jedná se o komunitu ve Velkém Peregu, kterým se ale v této práci nebudu blíže zabývat, a o komunitu ve Svaté Heleně. „Svatá Helena byla kolonizována reformovanými evangelíky helvetského vyznání. Jelikož se však kolonisté nejstarší české osady Svaté Alžběty, kteří byli římskokatolického vyznání, pro nedostatek vody roku 1847 přestěhovali právě do Svaté Heleny (Svatá Alžběta pak zanikla), je helenské obyvatelstvo od té doby až dodnes nábožensky smíšené, až donedávna jen s nepatrnou většinou katolíků. Helenští evangelíci si dlouhou dobu konali bohoslužby jen v provizorní modlitebně a až roku 1887 si ze sbírek vystavěli svůj velký zděný kostel. Vlastního faráře však dlouho neměli, pobožnosti slova tu vedl některý ze starších.“ (Svoboda, 2016, online) Po první světové válce začalo do Svaté Heleny

pronikat také vyznání baptistické. A postupem času zde baptistické vyznání zcela pohltilo zbytek někdejší velmi početné obce evangelické. Je důležité zmínit, že většina příslušníků evangelického vyznání v největším rozmachu baptistické víry reemigrovala do Československa. „Baptisté ve Sv. Heleně, kterých je zde v současné době asi třetina (zbylé dvě třetiny nyní tvoří katolíci), jsou velice semknuté a uzavřené, ve své víře zásadoví a nekompromisní. V jejich sboru (někdejším evangelickém kostele) se odvíjí nejen jejich náboženský, ale i veškerý kulturní a společenský život. Přestože obě náboženské obce zde spolu vycházejí, je mezi nimi cítit skryté napětí a někde i potlačovanou řevnivost vůči jinověrcům.“ (Svoboda, 2016, online)

Obecně je tedy nedílnou součástí vesnic a jejich života vždy kostel. Nedaleko kostela ve vesnicích zpravidla stojí kulturní dům, zvaný „kamín“, kde se pořádají svatební hostiny, taneční zábavy, slaví se zde všechny svátky kalendářního roku, promítá se zde kino a v menší místnosti kulturního domu také někdy bývá umístěna veřejná knihovna. (Secká, 1992) Se Seckou se v tomto shoduje také Kovář (2019, 79), který uvádí: „církev hrála v životě české komunity velmi důležitou roli a sloužily nejen k náboženskému účelu, ale také jako centra společenského života.“

3.3 Oděv

Dalším velmi výrazným znakem české národní identity krajanů v Banátu je bezpochyby zachovalá zvyklost jejich oděvu. Můžeme říci, že oblečení krajanů, především pak žen, je velmi podobné oblečení, které se nosilo v Čechách v 19. století. Zejména starší osoby stále nosí tradiční kroj jako běžný denní oděv.

Základní součást ženského oděvu je dlouhá, široká sukně, která většinou sahá do poloviny lýtek. Důležitou součástí je pak také spodnička, vyrobená z plátna, našasená a dobře naškrobená. Ve většině vesnic se nosí spodnička jedna, v Gerníku ale ženy nosí spodničky tři až čtyři. První se neškrobí, ale druhá, které se říká „flanerka“, musí být naškrobená až tak, že postavená sama stojí. (Gecse, 2013) Dále ženy nosí takzvaný „kabát“, což je propínací blůza ze stejné látky jako sukně, střižená do pasu s dlouhými rukávy zdviženými v kouli, a také zástěru s několika ozdobnými sámkami, nebo krajkou a naškrobený bavlněný šátek na hlavu. Pod „kabát“ také nosí plátěnou blůzku s krátkým rukávem, v zimě navíc lajblík (živůtek) a pod spodničkami kalhoty pod kolena. Navrch si ženy v zimě přes ramena přehazují teplý vlněný šátek s třásněmi, většinou jednobarevný. Na nohou se nosí „bačkory“, tj. boty bez podpatku, v zimě vysoké kožené

holínky. V zimě se při práci nosí přes „kabát“ krátké ovčí kožíšky bez rukávů. (Secká, 1992)

„Slavnostní oděv se v závislosti na okolnostech liší. Nejlepší šaty se oblékají v neděli ráno do kostela. Na odpolední bohoslužby a na návštěvy se nosí oblečení světlých barev, ale už méně slavnostní než oděv ranní. O Velikonocích a jiných náboženských svátcích se nosí zvláštní druh oblečení.“ (Gecse, 2013, 354)

Mužský oděv potom nemá tak jedinečné prvky jako ten ženský a postupem času získal spíše městský charakter. Secká (1992, 224) na toto téma uvádí; „Mužský oděv se přizpůsobil soudobým městským zvykům, vyjma krpců, které však nosí jen starší muži nebo i mladí, ale až po návratu z města. Starší a staří muži nosí v zimě již zmiňované krátké kožíšky a vysoké homolovité beranice. Mužským svátečním oděvem do kostela, na zábavy a při rodinných slavnostech je bílá košile bez vázanky, černé šaty, černé boty a klobouk. Mladí chlapci a mladí muži, na rozdíl od dívek a žen, se oblékají podle stávajících módních trendů, což je nesporně vliv každodenního dojíždění do města za prací.“

Každopádně je určitě možné říci, že oděv našich krajanů vždy představoval a stále představuje hrdý výraz příslušnosti k českému národu.

4 Podmínky a příčiny reemigrace krajanů do České republiky

Jak je již zmíněno na začátku této práce, aktéři procesu reemigrace jsou označováni jako reemigranti. Nešpor uvádí, že označení reemigranti se užívá pro všechny etnické Čechy migrující do České republiky, a to po dlouhodobém a trvalém pobytu v zahraničí, přičemž většinou nedisponují českým státním občanstvím. Reemigranti jsou tedy nejen navracející se lidé, kteří v průběhu svého života z českých zemí emigrovali, ale také jejich potomci, pokud byl/je alespoň jeden z jejich rodičů českého původu. (Nešpor, 2002)

„Potenciální reemigrant se neseťkává se svou mateřskou společností a jejími kulturními hodnotami, jež byly v období emigrace často idealizovány, nýbrž s vývojově posunutou společností s modifikovanými hodnotami.“ (Nešpor, 2002, 34)

Reemigrace banátských Čechů probíhala téměř nepřetržitě, existují však události, které rozpoutaly hlavní vlny přesídlování, o nichž pojednává následující kapitola.

4.1 Reemigrace po druhé světové válce

Nejčtenější vlna reemigrace banátských Čechů se odehrála po druhé světové válce. Podle Heroldové (1983) nejdříve docházelo k „černé“ reemigraci jednotlivců i celých transportů, během níž odešlo z Rumunska kolem 3000 až 4000 Čechů a Slováků, a to hlavně těch mladých a sociálně nejslabších. Avšak ona hlavní reemigrace Čechů z Banátu do Československa probíhala v těsné souvislosti s demografickou a etnickou situací v Sudetech. Aby byly po válce liduprázdné obce v Sudetech znovu osídleny, rozvinula československá vláda rozsáhlou propagandu v řadách Čechů žijících v diaspoře, přičemž jim slíbila určité výhody, pokud se v Sudetech usadí. (Gecse, 2013) Tato výzva k návratu do vlasti se podle Heroldové setkala s velkým ohlasem mezi rumunskými Čechy. Mimo jiné jim také pomáhala řešit situaci vzniklou přelidněním a příbuzenskou propojeností, jež se stávala vážnou věcí.

Tato reemigrační vlna byla tedy řízena státem a právně ji zaštitovala mezistátní „Dohoda mezi Československem a Rumunskem o transferu rumunských občanů nebo bezdomovců české a slovenské národnosti“ z 10. 7. 1947. (Heroldová, 1983, 242) V souladu s touto dohodou došlo ke vzniku Československé přesídlovací komise v rumunském městě Oradea Mare a byla také zavedena povinná evidence reemigrantů, spojená s registračními průkazy. (Vaculík, 1993) „Při soupisu zájemců o reemigraci se zapisovala hodnota zanechaného majetku a současně požadovaná výměra v Československu; reemigrantům se slibovalo, že dostanou tolik půdy, kolik v Rumunsku

zanechají. To však bylo v rozporu s částí usnesení vlády z ledna r. 1947, a sice, že reemigranti nemohou už v této době počítat se získáním zemědělských usedlostí a živností a že Československo má zájem jen o manuální pracovníky. To však jednotlivé komise krajanům neřekly, nebo o tom nevěděly.“ (Heroldová, 1983, 242) Omezující byla politika československých vládních orgánů, které měly na starosti reemigraci, a které byly již před únorem 1948 v rukou komunistů. Československá vláda se zaměřovala na reemigranty jako na nové pracovní síly, ale neposkytovala dostatečné podmínky pro usídlení soukromých rolníků a živnostníků. Třídní přístup k reemigrantům vyvrcholil po únoru 1948, kdy, navzdory pokračující pozemkové reformě, už nebyly půdy přidělovány reemigrantům do soukromého vlastnictví, ale byli usazováni především jako zemědělští a lesní dělníci na státních statcích a lesích. (Vaculík, 1993)

Podle Heroldové (1983) přišla nejsilnější vlna Čechů a Slováků v počtu 10 487 do Československa v době od 10. 8. do 20. 10. 1947. Od října do listopadu se vrátilo dalších 3108 osob. Ve druhé etapě od dubna do října roku 1948 přesídlilo 1700 krajanů. V červnu roku 1948 však končila platnost dohody a nebyla z rumunské strany prodloužena. V této době bylo jasné, že k dodatku dohody nedojde. V poslední etapě od října do prosince byly vypraveny 3 transporty nemajetných, jimiž se do Československa vrátilo 5634 osob.

Reemigranti z Banátu se podle Gecse (2013) usadili především v Chebu, který se stal jakýmsi hlavním reemigračním táborem. Většina z nich našla práci právě na Chebsku a Sokolovsku, ale část také v dolech Žacléřsko-svatoňovického uhelného revíru a někteří v chovatelských družstvech v jižních Čechách. Podle Heroldové (1983) se představy banátských Čechů o reemigraci však zcela nesplnily. Pro ty, kteří chtěli získat půdu, bylo zklamáním, že kvalitní půda byla rozdělena. Horníci, v Rumunsku pracující v povrchových dolech, si nemohli zvyknout na práci ve vlhkých hlubinných dolech. Nejtěžší byly pro reemigranty první týdny a měsíce jejich nového života, kdy se někteří z nich vrátili ilegálně do Rumunska. „Zklamáním trvalejšího rázu bylo chování českého obyvatelstva k rumunským Čechům. Všem reemigrantům z Rumunska říkali „Rumuni“, aniž rozlišovali, jde-li o Čechy nebo Slováky. Uvědomíme-li si existující vzájemné etnické postoje mezi obyvateli Banátu, pochopíme, proč apelativum „Rumuni“ českým a slovenským reemigrantům vadilo. Navíc rumunští Češi byli hrdí na zachovaný český jazyk a kulturu, jež si udrželi přes více jak stoletý pobyt v jinoetnickém prostředí.“ (Heroldová, 1983, 243) Dále byli banátské Češi také zesměšňováni za styl jejich oblékání, nicméně se i v tomto ohledu zvládli rychle adaptovat na nové prostředí

a díky své pílì a zručnosti si někteří z nich zajistili slušné materiální zázemí. Je však lehké si představit, jak těžké začátky a jak nepříjemné rozčarování to pro krajaný, kteří odjakživa opěvovali a byli hrdi na svou domovskou českou kulturu, musely být.

Tato reemigrační vlna měla podle Heroldové převážně sociální charakter. Eliminovála majetnější krajaný a zjednodušovala také sociálně profesní strukturu reemigrantů. V českých vesnicích pomáhal odchod části obyvatel a přenechání jejich půdy zbylým Čechům do určité míry řešit aktuální sociální situaci banátských Čechů. (1983) „Jak potvrzují poválečné výzkumy, reemigrace na jedné straně snížila počet banátských Čechů, na druhé straně obnovila příbuzenskými vazbami s reemigranty styky se starou vlastí a oživila vztah k ní, došlo k renesanci jejich etnicko-národního povědomí.“ (Heroldová, 1983, 243)

Tab.1: Počet reemigrantů z českého Banátu v první vlně po druhé světové válce

	Svatá helena	Gerník	Rovensko	Eibenthal	Bígr	Dohromady
Reemigrovalo	580	494	109	110	153	1446
Zůstalo	590	659	328	571	579	2727

Zdroj: Heroldová, 1983, vlastní zpracování

4.2 Reemigrace po roce 1989

Toto období reemigrací se týká především krajanů, kteří se z různých důvodů nemohli zúčastnit výše zmíněné reemigrační vlny po druhé světové válce. Na rozdíl od první vlny už ale přesun krajanů nebyl nijak státně organizován a zaštiťován. Reemigrace probíhala individuálně a krajané se museli spolehnout sami na sebe, popřípadě na pomoc nadací, občanských sdružení či církví. „Zájemci o přesídlení do České republiky tak museli podstoupit řadu procedur, včetně poměrně nákladného vyvázání z rumunského státního občanství, aniž jim byl, byť jen formální přístup do české společnosti jakkoli usnadněn“ (Nešpor, 2002, 56)

Motivace české komunity v Rumunsku byla při této vlně jednoznačná, šlo o snahu zvýšit svou úroveň života a zlepšit kvalitu života (Blešová, 2007). Přesun do České republiky si museli krajané zajistit sami, ale po příjezdu využívali často kontakty a pomoc příbuzných a přátel, kteří se sem přestěhovali v rámci reemigrační vlny po druhé světové válce nebo později. Je proto pochopitelné, že zejména v počátečním období se usazovali v jejich blízkosti (Blešová, 2007). Tuto praxi nejvíce využívali mladí lidé krátce

po dokončení studia, kteří se vydali za příbuznými do Česka s nadějí na vyšší příjmy. Nicméně, výsledky jejich očekávání nebyly vždy shodné s realitou (Secká, 1995).

Dalším velmi důležitým faktorem, který velmi přispěl k této reemigrační vlně, byla dle Kresla a Freidingerové (2016) transnacionální praktika zasílání remitencí¹. Velký mezník v porevoluční migraci představovaly náборы pracovníků do továrny Mitas, a. s., v pražské Hostivaři v druhé polovině 90. let 20. století. Budoucí potenciální zaměstnanci byli vyhledáváni přímo v českých obcích v Rumunsku, což výrazně posílilo již tak existující reemigrační vlnu. Jak se ukázalo, mohla hrát významnou úlohu v rozhodování českých krajanů o migraci také činnost organizací, které nemají přímou spojitost s migrací, jako jsou například společenské události pořádané krajauskými spolky nebo projekty zaměřené na rozvoj v obcích. Také kontakt s českými státními příslušníky mohl hrát významnou roli. Tito lidé začali po roce 1989 častěji navštěvovat oblast Banátu jako turisté, setkávat se s místními obyvateli a také se u nich ubytovávat. (Kresl, Freidingerová, 2016)

„Počet obyvatel českého původu v Rumunsku celkově mezi lety 1992 a 2011 klesl o 3 323 osob. Zdá se pravděpodobné, že v obdobích mezi lety 1989 a 1992 a od roku 2011 do současnosti, za které nemáme údaje, odešly další stovky lidí. Pokud zohledníme i přirozený úbytek, dá se předpokládat, že od roku 1989 do roku 2011 do Česka přesídlilo okolo 3 000 rumunských Čechů, z nich naprostá většina (cca 4/5) z oblasti Banátu a ostatní ze zbytku Rumunska.“ (Kresl, Freidingerová, 2016, 223-224)

¹ Remitence jsou materiální, nebo nemateriální prostředky, které cirkulují mezi původní a hostující komunitou. Remitence se staly velice důležitou součástí rozvoje pro země, kde je hospodářská, politická nebo jiná krize. (KROTKÝ, 2018, Encyclopediaofmigration.org [online])

5 Současná podpora českých institucí obyvatelům Banátu

Systematická podpora krajanů v Banátu ze strany českého státu byla poprvé zrealizována až v roce 1994, kdy se krajanickým záležitostem začalo věnovat ministerstvo zahraničních věcí, konkrétně odbor krajanových a nevládních styků, později zreorganizovaný v odbor kulturních a krajanových vztahů. Prvním krokem této pomoci bylo v roce 1995 vyčlenění 30 milionů korun na projekty mající za cíl zlepšení komunikačních, školských, kulturních a zdravotních podmínek českých komunit v Rumunsku. (Svoboda, 2016, online) Garantem této pomoci byla nadace Člověk v tísni. I přesto, že konkrétně tato pomoc zmíněná výše byla vládou znovu utnuta v roce 1997, společnost Člověk v tísni se ve věci podpory krajanů angažovat nepřestala. Nejprve dohlížela například na nedotažené projekty asfaltování místní vozovky v Eibentálu, přípravné terénní úpravy k asfaltování vozovky v Gerníku, dokončení výstavby nové základní školy ve Sv. Heleně, zavedení digitálního telefonního spojení v Eibentálu atd. (Svoboda, 2016, online)

V dnešní době je společnost Člověk v tísni stále jedním z hlavních aktérů pomoci. Hlavním cílem jejich podpory je především vyrovnávání rozdílů mezi Banátem a Evropou. Do čehož spadá pomoc s výstavbou nových cest, zdravotním zajištěním, pracovními příležitostmi, úrovní bydlení, zajištěním internetu, moderních technologií a přístupu ke vzdělání. „Společnost Člověk v tísni podporuje v současné době v rámci asistenčního programu tyto aktivity:

- a) Rozvoj šetrné a trvale udržitelné agroturistiky v Banátu – školení ubytovávajících s cílem zlepšování služeb, provádění certifikace ubytovacích kapacit, podpora prodeje domácích výrobků, údržba turistického značení, aktualizace informací na banátském portálu, provoz internetového informačního centra pro zájemce o ubytování a služby.
- b) Rozvoj drobného soukromého podnikání v českých komunitách v Banátu – díky zprostředkovávání nabídek a kontaktů.
- c) Podpora školství – prostřednictvím studentů, kteří pomáhají v banátských školách v rámci programu Erasmus.
- d) Zachování tradic venkovské architektury – přes osvětovou činnost a stavebně-historický průzkum.“ (Banát, 2021, online)

Cílem tohoto asistenčního programu, který je tedy v současné době nejaktuálnější podporou Banátu společností Člověk v tísni je posílit ekonomickou samostatnost krajanů,

zlepšit jejich finanční postavení a úroveň vzdělání, a připravit je na efektivní čerpání evropských zdrojů. Program má na starosti Mgr. Ivo Dokoupil, který se již 20 let pohybuje přímo ve vesnicích Banátu, zná podrobně místní problémy a získal si důvěru krajanů. (Banát, 2021, online)

Další významnou organizací poskytující pomoc Banátu je spolek Český Banát z.s., který je rozdělen na dvě části, a to jeden český (Český Banát z.s.) a jeden rumunský (Cehilor din Banat). Spolek oficiálně vznikl až v roce 2019, nicméně jeho zakladatelé (Štěpán Slaný, Jan Duben a Tiberiu Pospisil) začali s podporou Banátu již mnohem dříve. Banát totiž Štěpán s Honzou objevili v roce 2007, nedlouho na to se v Eibenthalu seznámili s krajanem Tiberiu Pospisilem, koupili ve vesnici dům a všichni tři společně v něm založili hospodu U Medvěda. Ta se později stala jakýmsi turistickým středobodem Banátu.

Obecně je snahou spolku Český Banát vytvářet takové věci, které pomohou krajanům v tom, aby se do budoucna stali soběstační na cizí pomoci. Spolek chce podporou rozvíjet především “měkký” rozvoj oblasti. Strategickým partnerem Českého Banátu je v současné době Ministerstvo zahraničních věcí a jeho krajanský odbor, dále organizace Člověk v tísni v čele s programem destinačního managementu a také místní krajanské svazy – DSSCR (Demokratický svaz Slováků a Čechů žijících v Rumunsku). (VisitBanát, 2023, online)

6 Praktická část

6.1 Motivace pro vypracování daného tématu

S krajanskou komunitou v Banátu jsem se poprvé setkala v roce 2017 v rámci expedice do Rumunska pořádané mnou studovaným gymnáziem. Od této chvíle navštěvuji Banát s každoroční pravidelností a měla jsem tím pádem možnost seznámit se s životem ve všech v mé práci zmiňovaných vesnicích. Více a více jsem si začala všimnout problémů, kterým krajanská komunita čelí. Nejvýrazněji je zde však, dle mého názoru, skloňována starost o budoucí vývoj vesnic z hlediska rapidního úbytku obyvatel, především z důvodu reemigrace zejména mladé generace banátských krajanů. Ve vesnici Eibenthal jsem navázala přátelský vztah s krajanem Aloisem, který začal nový život v Česku, ale přesto se stále pravidelně vrací zpět do Banátu a žije nyní střídavě na obou místech. Právě rozhovory s ním o problematice jeho integrace a života zde v České republice mě podnítily k hlubšímu prozkoumání tématu integrace v praktické části této práce.

6.2 Metodika výzkumného šetření

V rámci této bakalářské práce bylo provedeno kvantitativní výzkumné šetření zaměřené na současné důvody vedoucí k reemigraci krajanů z rumunského Banátu zpět do vlasti svých předků, tedy České republiky, a jejich následnou integraci a adaptaci v nové společnosti.

Výzkumným záměrem bylo na základě získaných dat zjistit a popsat podmínky a úspěšnost začleňování reemigrantů do České republiky. Stanovena byla tato výzkumná otázka; probíhá integrace reemigrantů bez výraznějších problémů a vede k jejich trvalému setrvání v České republice?

Cílem tohoto výzkumného šetření je přiblížit průběh integrace a adaptace reemigrantů zejména ze sociálního a kulturního hlediska.

Na základě prostudované literatury a nezúčastněného pozorování, které probíhalo sporadicky po dobu pěti let v rámci mých osobních návštěv rumunského Banátu, byly definovány tyto hypotézy:

H1: Vidina zlepšení socioekonomického statusu je hlavním faktorem, který ovlivňuje rozhodnutí krajanů o reemigraci do České republiky.

Hypotézu předpokládáme na základě tvrzení Blešové, že při reemigraci po roce 1989 šlo krajanům o zvýšení životní úrovně a zlepšení kvality života. (2007)

H2: Subjektivně vnímaná úspěšnost integrace reemigrantů silně závisí na intervenci státních a neziskových organizací v České republice.

Toto tvrzení předpokládáme vzhledem k realizaci Koncepce integrace cizinců Odboru azylové a migrační politiky ministerstva vnitra ČR, která se soustředí na podporu integrace cizinců, cílenější propojení aktivit ministerstev a také na využití potenciálu nestátních neziskových organizací v dané oblasti. (MVČR, 2023, online)

H3: Předpokládáme, že se banátští reemigranti při začleňování do české společnosti setkávají s negativními předsudky, což je zapříčiněno mylnou představou majoritní české společnosti o odlišném etnickém původu reemigrantů.

Hypotéza vychází zejména z teoretického předpokladu, že nově příchozí byli původními obyvateli identifikováni podle místa (země), odkud přišli. Ovšem paradoxně s tím se nerozlišoval jejich etnický původ ani jejich subjektivní etnická příslušnost. (Kotrbatá, 2010)

H4: Subjektivně vnímaná úspěšnost sociální integrace reemigrantů je přímo závislá na četnosti kontaktu s českou krajanskou komunitou.

Tato hypotéza je založena na mých osobních zkušenostech s banátským reemigrantem Aloisem, z kterých vidím, že čím více se zapojuje do české krajanské komunity, tím více má možností k budování sociálních vztahů a pochopení kultury, což pozitivně ovlivňuje jeho subjektivní pocit úspěšné integrace.

H5: Předpokládáme, že věk a pohlaví reemigrantů významně neovlivňuje subjektivně vnímanou míru spokojenosti s integrací do české společnosti.

Tato hypotéza vychází opět z mých zkušeností, kdy vím, že reemigranti, na rozdíl od nových přistěhovalců, mají předchozí zkušenosti s českou

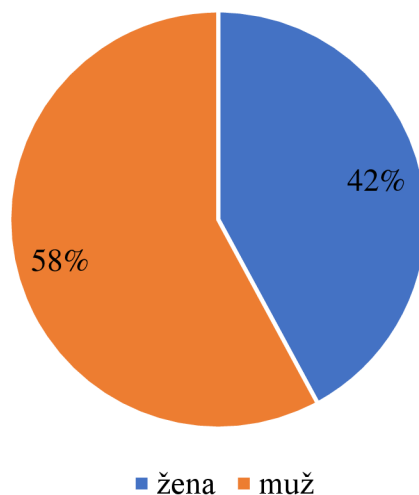
kulturou a systémem, což by mohlo snižovat vliv věku a pohlaví na jejich integraci.

Nástrojem pro získání dat bylo dotazníkové šetření, jakožto jedna z forem kvantitativní výzkumné metody. Dotazník obsahoval celkem 22 otázek, z čehož šest otázek otevřených, s možností vepsání odpovědi samotnými respondenty, a zbylých osmnáct otázek uzavřených. U uzavřených otázek měli respondenti možnost vybírat z více možných odpovědí. Nejčastěji měli na výběr z pěti odpovědí, s tím, že u každé uzavřené otázky mohli zvolit odpověď „jiná“, do které mohli vepsat vlastní text.

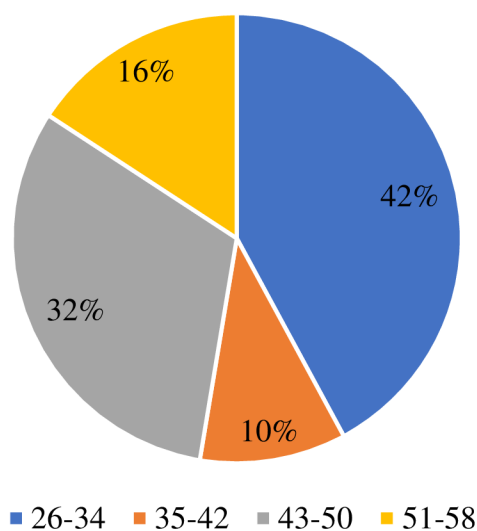
Původním záměrem bylo distribuování tištěného i online dotazníku přes mé dva přátele krajany, kteří mají sami zkušenost s reemigrací a mají tudíž silné konexe na českou krajanskou komunitu. Předpokládaný počet respondentů měl podle původních očekávání, založených na přislíbených kontaktech, být něco kolem čtyřiceti. Nicméně návratnost dotazníků při tomto způsobu distribuce, zejména kvůli obtížné komunikaci s mými dvěma přáteli, byla nakonec mizivá a vzorek by nemohl být reprezentativní. Alternativně jsem tedy musela přijít na jiné řešení a rozhodla jsem se proto dotazník distribuovat prostřednictvím Facebook skupin s názvy Český Banát a Banat.cz, které tvoří velká část lidí z cílové skupiny pro mé výzkumné šetření. Touto formou jsem nakonec pro výzkumné šetření získala 19 respondentů. Bohužel tedy o polovinu méně, než bylo předpokládáno. I přesto však věřím, zejména kvůli relativně úzké cílové skupině, že tento vzorek bude pro účely této práce vypovídající. Dotazník byl vytvořen pomocí webu Survio.com a sdílen odkazem pro anonymní vyplnění.

Specifikace výzkumného vzorku

Výzkumného šetření se zúčastnilo 19 respondentů, z nichž 58 procent tvořili muži a 42 procent ženy (graf 1). Respondentům bylo v době vyplnění dotazníku od 26 do 58 let. Z grafu 2 vidíme, že největší část respondentů spadá do věkového rozmezí 26–34 let (42 %), druhá největší část pak do rozmezí 43–50 let (32 %), následuje věk 51–58 let s 16 procenty respondentů a nejmenší zastoupení pak můžeme vidět u respondentů z věkové kategorie 35–42 let (10 %).

Graf 1: Pohlaví respondentů (vlastní zpracování)

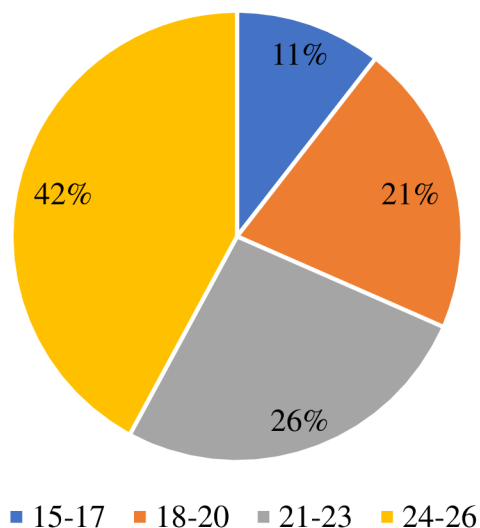

Graf 2: Věk respondentů (vlastní zpracování)

6.3 Analýza výzkumného šetření

Jednou z prvních výzkumných částí bylo zjišťování věku respondentů při příchodu do České republiky, jelikož na základě prostudované literatury a výsledků některých předchozích výzkumů podobné tematiky, (např. Kresl, Zdeněk – Freidingerová, Tereza. Transnacionální praktiky, ‚ancestral return‘ a adaptace rumunských Čechů přesídlených do Česka po roce 1989, 2016) lze tvrdit, že české vesnice v Banátu nabízejí mladým lidem omezené perspektivy, protože v dnešní době málokdo projevuje zájem pracovat v zemědělství, a alternativní příležitosti jsou zde vzácné. V důsledku toho opouštějí

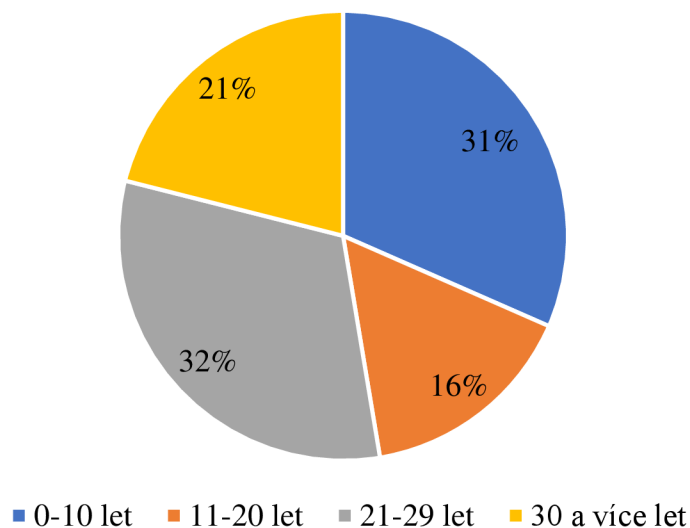
vesnice zejména mladí lidé a reemigrují do Česka, kde vidí více možností. I mnou provedené výzkumné šetření tuto skutečnost potvrzuje, jelikož žádnému z respondentů při příchodu do České republiky nebylo více jak 26 let. Jak vyplývá z grafu číslo tři, osmi respondentům bylo při příchodu 24–26 let, pěti 21–23 let, čtyřem 18–20let a dvěma respondentům bylo 15–17 let.

Graf 3: Věk respondentů při příchodu do České republiky (vlastní zpracování)

Pokud se dále podíváme na to, jak dlouho již respondenti v České republice žijí, opět výsledek víceméně potvrzuje teoretické východisko startu nejsilnější reemigrační vlny po roce 1989, jelikož 32 % respondentů zde žije více jak 20 let a 21 % respondentů 30 a více let, viz graf čtyři. Je však zajímavé, že 31 % respondentů zatím v Česku nežije déle než deset let, z čehož by se dalo usoudit, že reemigrační trend trval i v posledním desetiletí a lze předpokládat, že trvá i nadále. Nejmenší procento představují respondenti, kteří reemigrovali mezi roky 2003–2012, z čehož vyvstává zajímavá otázka pro další možné šetření, a sice jakými faktory mohl být tento fenomén zapříčiněn a ovlivněn, která už ovšem nespadá do oblasti výzkumného šetření této práce.

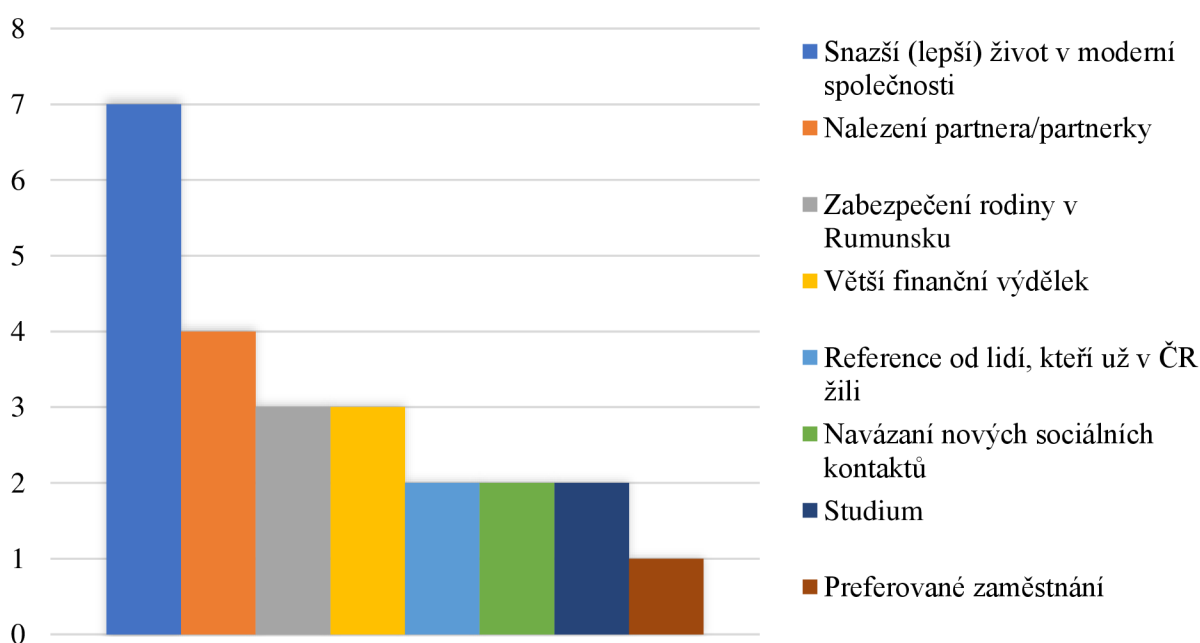
Určitě je však důležité zmínit, že pouze jeden z respondentů zde po reemigraci nezůstal bydlet natrvalo. Všichni ostatní respondenti tohoto výzkumného šetření totiž v České republice setrvali po celou dobu od své reemigrace minimálně až po dobu, kdy se tohoto šetření zúčastnili.

Graf 4: Délka pobytu respondentů v České republice (vlastní zpracování)

Další oblastí mého výzkumného šetření bylo zjišťování okolností vedoucích k reemigraci, přibližujících její průběh a konečně stanovení hlavních důvodů pro reemigraci krajanů z rumunského Banátu do České republiky. Většina respondentů (13) se z Rumunska odstěhovala sama. Nutno však zmínit, že všech těchto třináct respondentů už zde před reemigrací mělo známé, rodinu, nebo Českou republiku alespoň jednou navštívilo. Zbytek respondentů reemigroval buď se sourozencem, nebo s rodinou, s tím, že respondenti, kteří odpověděli takto, reemigrovali častěji bez předchozích osobních zkušeností s Českou republikou. Je však velmi pravděpodobné, že krajané, s kterými tito respondenti reemigrovali, zkušenost nebo známost v ČR měli také. Zejména kvůli tomu, že pouze jeden respondent reemigroval sám bez toho, aniž by zde někoho znal nebo ČR alespoň jednou navštívil.

Jak již zmiňuji v teoretické části práce, podle Blešové (2007) (podobně jako podle většiny mnou prostudovaných autorů) motivace české komunity v Rumunsku byla při reemigrační vlně po roce 1989 jednoznačná, šlo o snahu zvýšit úroveň a zlepšit kvalitu života. V souladu s tímto tvrzením odpovídali i respondenti mého výzkumného šetření, jak lze vidět na grafu 5, jelikož na otázku „Jaký byl hlavní důvod pro odstěhování se z Rumunska do ČR?“ sedm z nich vybralo možnost „snazší, lepší život v moderní společnosti“. Zároveň pro tři z nich byl hlavním důvodem větší finanční výdělek, což lze jako důvod, dle mého názoru, také zařadit pod toto teoretické východisko. Určitě je také potřeba zmínit, že hned druhou nejčastější odpovědí byla „touha po nalezení partnera“ a v odpovědích se také jako důvod objevovalo „navázání nových sociálních vazeb“. Ze svých osobních zkušeností s Banátem mohu říct, že právě toto jsou témata, která mezi mladou generací krajanů v jejich období dospívání rezonují snad nejvíce. Tím pádem, jsou dle mého názoru (založeného na osobním kontaktu s krajany mladé generace a nyní potvrzeného i tímto šetřením), jedněmi z nejsignifikantnějších současných důvodů pro odchod z banátských vesnic.² Dále jako důvody nesmíme opomenout ani snahu o zabezpečení rodiny v Rumunsku a reference od krajanů, kteří již do České republiky reemigrovali. Všechny odpovědi s jejich počtem lze vidět v grafu 5 níže.

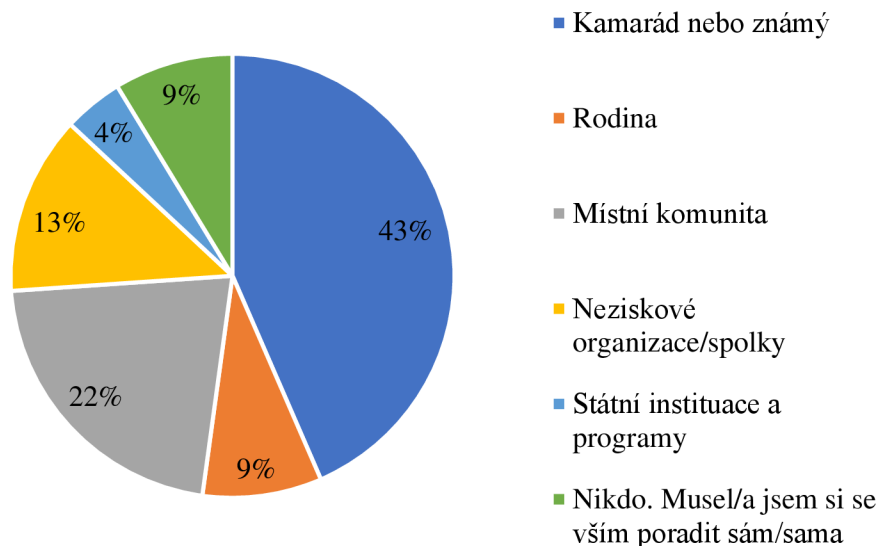
Graf 5: Hlavní důvody pro reemigraci do ČR (vlastní zpracování)

² Jak do České republiky, tak i do větších rumunských měst, či jiných evropských a světových zemí. [pozn.aut.]

V dotazníku dále následovala otevřená otázka, která zjišťovala, co reemigranty po příchodu do ČR nejvíce překvapilo. I přes svobodu v odpovídání, byly některé odpovědi shodné. Největší počet respondentů se shodl na tom, že je po příchodu víceméně nic nepřekvapilo, jelikož již věděli, co je v Česku čeká. Další věcí, která překvapila více než jednoho respondenta, byla čistota. Myšleno zejména jako čistota měst a státních institucí. Dále bylo více než jedenkrát zmíněno překvapení z češtiny, jako úředního jazyka. Tuto situaci si umím představit zejména u starší generace reemigrantů, kteří vlivem předešlé izolovanosti banátských vesnic od okolních rumunských měst, byli vázáni na českou komunikaci se svými krajany a veškerá úřední komunikace v rumunštině pro ně jistě nebyla tak příjemná, jako po jejich reemigraci do ČR, kde se pohodlně domluví všude svým rodným jazykem. Jako další odpovědi, které už se vyskytovaly jednotlivě, můžeme uvést například složitost získání státního občanství, životní možnosti, kulturní rozdíly, nebo například dostupnost lehkých drog.

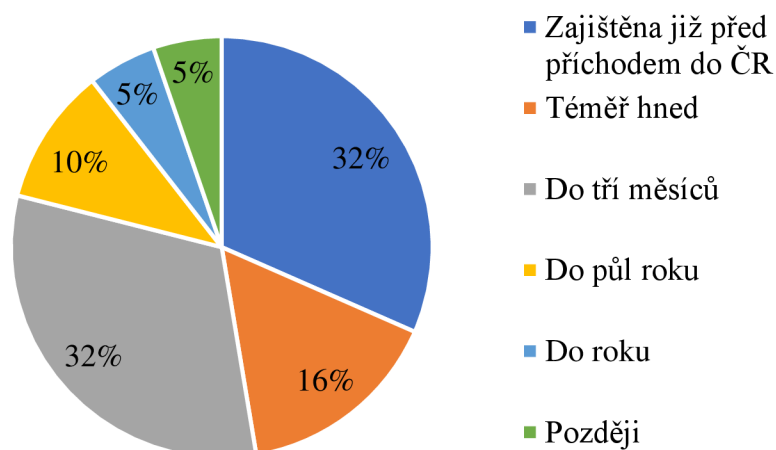
Od obecnějších ukazatelů se nyní v analýze výzkumného šetření dostáváme k zásadnímu bloku otázek, neboť ten již byl až do konce zaměřen na samotnou integraci reemigrantů do nové společnosti.

První otázka této části zjišťovala, kdo krajanům při jejich integraci nejvíce pomohl. Z grafu číslo šest níže jasně vidíme, že největší část respondentů uvedla jako nejvýznamnější zdroj pomoci svého kamaráda či známého (43 %). Následující částí respondentů (22 %) pak nejvíce pomohla místní krajanská komunita. Co se týče pomoci od státních či nestátních institucí, odpovědi jsem pro zajímavost rozdělila čistě jen na pomoc státní a na tu od neziskových organizací. Pokud bych to neudělala, tvořila by tato pomoc mezi odpověďmi souhrnně 17 %, což by zcela zastínilo fakt, že ve skutečnosti konkrétně pomoc od státu byla zvolena pouze čtyřmi procenty respondentů, tedy daleko menším počtem, než bylo předpokládáno. Každopádně alespoň pomoc neziskových organizací se předpokladu přiblížila více, jelikož měla ve výsledcích znatelně větší zastoupení (13 %). Většina respondentů, v navazující otázce, tuto pomoc hodnotila neutrálně, pouze jeden respondent ji hodnotil pozitivně ale zároveň i pouze jeden negativně. Zbytek odpovědí s jejich četností viz graf 6.

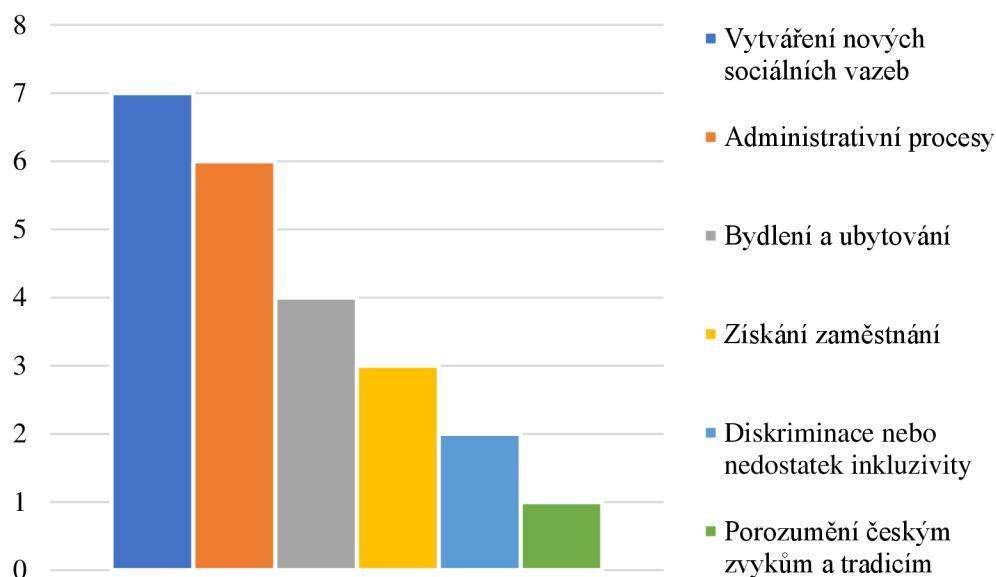
Graf 6: Pomoc s integrací do nové společnosti (vlastní zpracování)

Dalším faktorem výraznou měrou ovlivňujícím integraci banátských reemigrantů je zajisté dostupnost pracovních příležitostí. Z toho důvodu jsem se pokoušela zjistit, v jakém časovém rozmezí po reemigraci do ČR byli respondenti schopni sehnat zaměstnání (na typ ani dlouhodobost zaměstnání jsem se v tomto případě nesoustředila). Jak je patrné z grafu 7, 80 % respondentů našlo po příchodu do ČR zaměstnání maximálně do tří měsíců. Z čehož 32 % z nich reemigrovalo již s předem smlouvenou pracovní pozicí – tato skutečnost mohla být způsobena hromadným porevolučním náborem pracovníků v Banátu firmou Mitas a.s. (viz čtvrtá kapitola této práce). Každopádně je určitě potřeba brát v potaz, že způsobů, jakými si respondenti zajistili práci v ČR již před reemigrací, mohlo být daleko více. Dále z grafu 7 vidíme, že zbylých 20 % respondentů našlo zaměstnání do půl roku a později. Nicméně je dle mého názoru pozitivní zjištění, že pouze 5 % dotazovaných našlo práci později než za jeden rok. Usuzuji tedy, že integrace reemigrantů v pracovní sféře probíhá spíše hladce a bez větších problémů.

Graf 7: Rychlost nalezení zaměstnání (vlastní zpracování)

Další část šetření se soustředila na nejpodstatnější výzvy, kterým musejí reemigranti při své integraci čelit. Respondenti volili z mnou připravených možností, které byly opět vybrány na základě mých mnohaletých zkušeností s daným prostředím. Zároveň respondenti ale měli možnost zvolit odpověď „jiná“, kde mohli dopsat svou vlastní zkušenost, pokud by si z předem připravených odpovědí nevybrali. Nicméně tuto možnost nezvolil ani jeden z nich, tudíž беру ony připravené možnosti odpovědí jako správně zvolené. Respondenti u této otázky také mohli vybrat více než jednu odpověď, jelikož je zřejmé, že onu výzvu při jejich úspěšné integraci mohlo představovat více skutečností. Každopádně jak vidíme na grafu 8, pro největší počet respondentů (7) je nejpodstatnější výzvou vytváření nových sociálních vazeb. Hned poté následují administrativní procesy, které vybralo 6 respondentů. Důležitou výzvou je pro některé (4) také dostupnost a nalezení bydlení. Dalšími výzvami poté jsou: získání zaměstnání, diskriminace nebo nedostatek inkluze a v neposlední řadě porozumění současným českým tradicím a zvykům, viz graf 8.

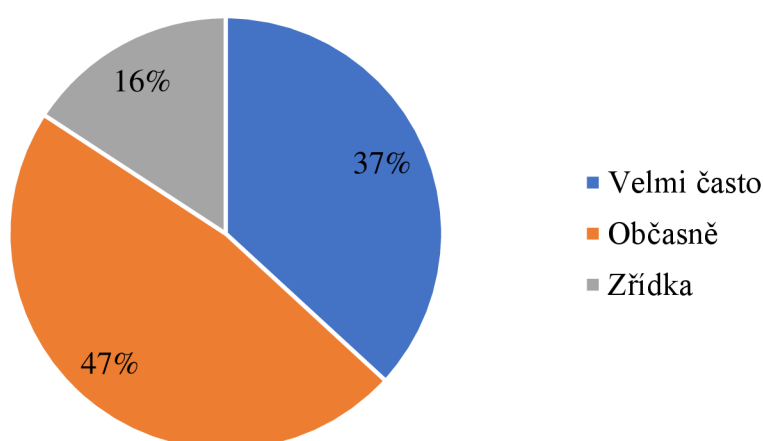

Graf 8: Výzvy při integraci do nové společnosti (vlastní zpracování)

Následující část výzkumného šetření byla zaměřena především na kulturní stránku integrace reemigrantů. Úvodní otázka tohoto bloku se pokoušela zjistit, jak respondenti novou kulturu a tradice, v nové společnosti, po jejich reemigraci vnímali. I přes to, že otázka byla otevřená, poměrně velký počet odpovědí vykazoval podobné až totožné znaky. Odpovědi víceméně odpovídaly třem vzorům. První část respondentů uvedla, že jsou české tradice a kultura až na pár odlišností velmi podobné těm, které znali z Banátu. Dalším vzorem odpovědí bylo, že nová kultura a tradice nepůsobily odlišně kvůli tomu, že je respondenti dobře znali ještě před svou reemigrací. Tento jev mi zejména vzhledem k předchozím zjištěním v tomto šetření přijde pochopitelný, jelikož mnoho z reemigrantů si zkrátka kulturu a tradice cílové země stihlo osvojit při svém častém kontaktu a opakovaných zkušenostech, byť třeba jen zprostředkovaných, s Českem. Posledním, procentuálně nejvíce zastoupeným, typem odpovědí byly ty, kdy respondenti vnímali novou kulturu ve srovnání s tou původní velmi odlišně. Zejména kvůli rozdílnosti a malému dodržování náboženských tradic a svátků. Jako příklad obsahově pokrývající odpovědi tohoto rázu budu jednu z nich citovat; „Co se Česka týče, tak jsem moc tradic nezažil, jediné co, tak májové svátky a ty organizované českými Rumuny. Podle mě na to Češi dost kašlou, buď na to nemají čas nebo je prostě ignorují. Jinak svátky jako Vánoce a podobně jsou dost podobné.“

Další část dotazníku se zaměřovala na stereotypy³ a předsudky související s původem respondentů. Jak můžeme vidět na grafu 9 níže, 37 % respondentů se s nimi po své reemigraci setkalo velmi často, 47 % občasně a 16 % pak jen zřídka. Nicméně možnost odpovědi, že se s takovým chováním respondent neseťkal v Česku nikdy, ne zvolil ani jeden z nich.

Tato zjištěná četnost zkušeností respondentů s předsudky a stereotypy mohla být zapříčiněna mylnými představami české společnosti o banátských reemigrantech, neboť jak uvádí Secká; banátští reemigranti přicházeli do prostředí, které na ně pohlíželo jako na skupinu zaostalou, se spoustou přežitků a směšných zvyklostí. Příchod ze zahraničí vedl majoritní společnost k mylné představě o odlišném etnickém původu reemigrantů. Údajná odlišná etnická příslušnost a odlišný způsob života byly příčinou vzájemného nepochopení. (1988)

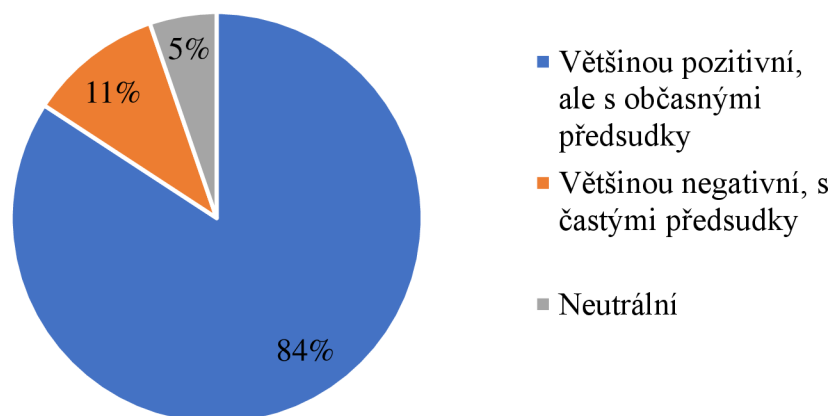

Graf 9: Četnost setkání se s předsudky a stereotypy ohledně původu reemigrantů (vlastní zpracování)

Na rozdíl od čistě subjektivního pohledu respondentů na tuto tematiku v předchozí otázce, se následující otázka snažila zachytit jejich pohled na přístup české společnosti ke kulturně odlišným skupinám a cizincům obecně, viz graf číslo 10. Většina z nich (84 %)

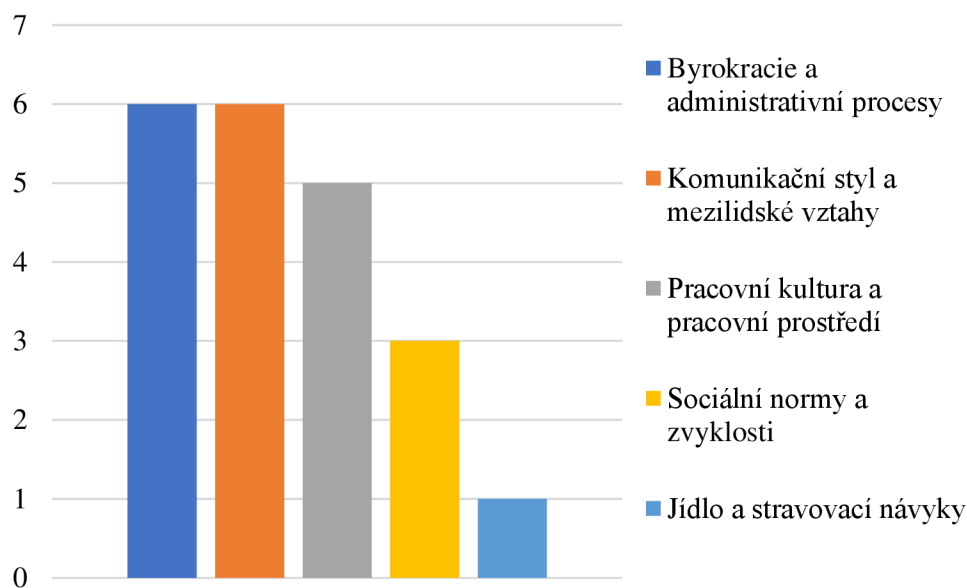
³ Stereotypy jsou částí předsudků, které se aktualizují, když posuzujeme jiné kultury. Příslušníkům specifické kulturní skupiny jsou připisovány charakteristické vlastnosti, jejich chování i jeho příčiny interpretujeme podle existujících stereotypů, bez ohledu na reálné projevy a příčiny. (HadjMoussová, online)

si myslí, že jsou tyto skupiny v naší společnosti brány pozitivně, ale i tak se ze strany českých občanů setkávají s občasnými předsudky. 11 % respondentů pak naopak zastává názor, že je postoj české společnosti k těmto skupinám většinou negativní, s častými předsudky. Zbývajících 5 % vnímá tento postoj jako neutrální.

Graf 10: Vnímání přístupu české společnosti ke kulturně odlišným skupinám (vlastní zpracování)

Poslední otázka části zaměřené na kulturní hledisko integrace reemigrantů zjišťovala, konkrétně jakým aspektům české kultury a životního stylu bylo, podle respondentů, nejtěžší se přizpůsobit. Z grafu 11 je patrné, že se jedná zejména o byrokratické a administrativní procesy, a také komunikační styl a mezilidské vztahy. Nicméně respondentům také přišlo obtížné přizpůsobení se pracovní kultuře, pracovnímu prostředí a sociálním normám a zvyklostem. Zastoupení odpovědí v číslech je patrné na grafu 11.

Graf 11: Aspekty české kultury a životního stylu, které dělaly reemigrantům největší potíže při integraci (vlastní zpracování)

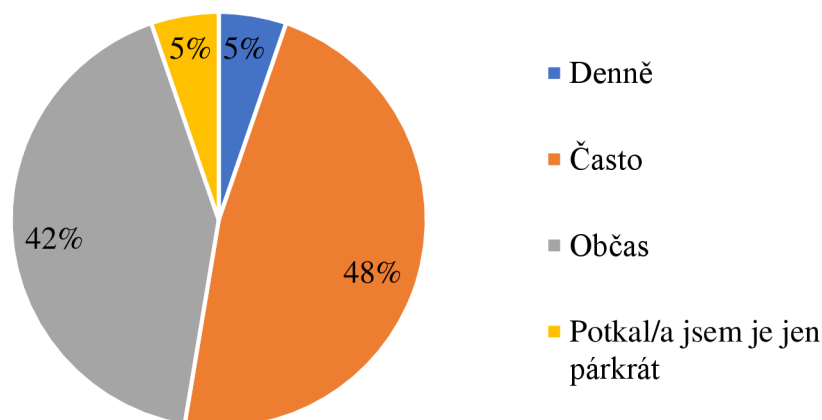
Poslední sekce dotazníkového šetření se zaměřovala na sociální vazby reemigrantů. Podle teorie transnacionalismu⁴, novodobí migranti, tzv. transmigranti, nadále udržují sociální vztahy, které je propojují s místem jejich původu a tím si zachovávají svou původní identitu. (Szaló, 2009)

První otázka této sekce zjišťovala, jaký mají respondenti vztah ke své rodné vesnici v Banátu poté, co již nějakou dobu žijí v České republice. Až na jednoho z respondentů, zvolili všichni některou z připravených možností. Nejvíce z nich (9) je se svou rodnou vesnicí stále emocionálně spojeno, nicméně kontakty a vazby jsou omezené. Každopádně dalších osm z nich, tedy pouze o jednoho respondenta méně, má ke své rodné vesnici stále velmi silné pouto, aktivně udržuje kontakt a vesnici pravidelně navštěvuje. Pouze jeden z respondentů uvedl, že ztratil kontakt a vztah k Banátu se postupně vytrácí. Jak je již zmíněno výše, byla vybrána i možnost odpovědi „jiná“, kdy v tomto případě respondent uvedl, že se z ČR vrátil zpět do Banátu a má v plánu tam již zůstat. Naprostá většina respondentů (17) k tomu, že stále udržuje vazby a přátelské kontakty s původním

⁴ Transnacionalismus chápeme jako nadnárodní propojení lidí, jehož vazby jdou přes hranice národního státu. Tito jedinci udržují trvalé vazby napříč hranicemi jednotlivých států. Společné atributy těchto vazeb, proces jejich tvorby a proces jejich údržby pak můžeme nazývat transnacionalismem. (Vertovec, 2009)

prostředím, ale také navázala nové vazby a přátelské vztahy i v novém prostředí po své reemigraci.

Dalším ukazatelem, který by mohl být v souladu s teorií transnacionalismu, je četnost a význam kontaktu respondentů s ostatními reemigranty z Banátu zde v České republice, a tedy jakési udržování původní banátské identity. Jak lze vidět na grafu 12 níže, denně se s ostatními krajany setkává pouze 5 % respondentů, každopádně 48 % respondentů se s nimi setkává velmi často a dalších 42 % občas. Zbýlých 5 % respondentů tyto kontakty neudrží téměř vůbec. Dalo by se tedy říct, že naprostá většina (95 %) respondentů udržuje sociální vazby s Banátem při nejmenším tím, že se minimálně na občasné bázi setkává zde v Česku s lidmi ze své původní komunity, i při svém novém běžném způsobu života.

Graf 12: Četnost kontaktů s krajaňskou komunitou v ČR (vlastní zpracování)

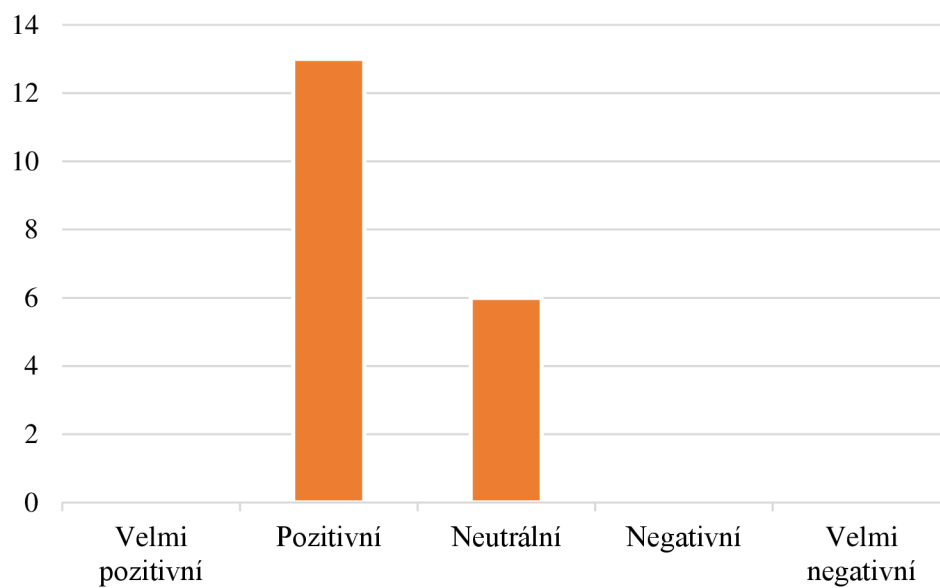
Poslední část šetření chtěla alespoň trochu přiblížit celkový pohled respondentů na průběh jejich integrace do České republiky.

Pro doplnění všech získaných poznatků měli respondenti nakonec vyjádřit, co pro ně představovalo ten úplně největší problém při jejich integraci. Pět, a tedy nejvíce z nich, nezávisle na sobě jako ten největší problém uvedlo, že je Češi brali jako cizince nebo Rumuny. Toto zjištění je v souladu s tvrzením Kresla a Freidingerové, že podobnou zkušenost měli i čeští krajané, kteří přesídlili po válce do Československa v rámci řízeného návratu. Zatímco v Rumunsku byli vnímáni jako Češi, v Československu na ně bylo velmi často nahlíženo jako na Rumuny a byly jim přisuzovány různé negativní

projevy, zejména konzumace alkoholu, negramotnost či nelegální obchod. (2016) Zároveň, jak již zmiňuji ve čtvrté kapitole této práce, také Heroldová uvádí následující; „Uvědomíme-li si existující vzájemné etnické postoje mezi obyvateli Banátu, pochopíme, proč apelativum „Rumuni“ českým a slovenským reemigrantům vadilo. Navíc rumunští Češi byli hrdi na zachovaný český jazyk a kulturu, jež si udrželi přes více jak stoletý pobyt v jinoetnickém prostředí.“ (1983, 243) Podle Kresla a Freidingerové „z pohledu přesídlivších krajanů vedlo chladné či kritické přijetí okolím k dekonstrukci vlastní identity. Reemigranti v kontextu přesídlení do Česka začali sami o sobě hovořit jako o „rumunských Češích“. O Češích, kteří jsou od těch „českých Čechů“ v určitých vlastnostech, dovednostech a hodnotách odlišní.“ (2016, 233) V návaznosti na toto tvrzení by se jistě dalo mé šetření v budoucnu prohloubit o ověření platnosti těchto pocitů i v současné době, každopádně je, dle mých zjištění, velmi pravděpodobné, že tento model platí nadále. Třeba i proto, že, jak bylo uvedeno výše, velmi silná vazba na Rumunsko, kde má téměř každý z respondentů příbuzného či jiný kontakt, které buď pravidelně navštěvuje, nebo s nimi je v častém kontaktu, posiluje onu rumunskou identitu reemigrantů.

Dalšími věcmi, které pro respondenty představovaly největší problém při jejich integraci pak bylo získání občanství a nalezení vhodné práce. Oba tyto problémy uvedli vždy tři respondenti. Obtížnost nalezení zaměstnání mohlo způsobit především nízké dosažené vzdělání respondentů, jelikož, jak z vlastních zkušeností vím, mají krajané velmi často jen základní vzdělání. Ostatní, nikoli však méně podstatné, problémy pro respondenty byly nalezení bydlení, neznalost cizích jazyků a odlišnost životního stylu.

Přes všechny, mnohdy negativní, aspekty, které měly vliv na integraci reemigrantů a byly uvedené v tomto výzkumném šetření, však ani jeden z respondentů nehodnotí celkový průběh jeho začlenění negativně. Naopak 13 z nich jej hodnotí pozitivně a zbylých šest pak neutrálně, viz graf 13 níže.

Graf 13: Celkové hodnocení průběhu integrace do české společnosti (vlastní zpracování)

Závěr

Tato bakalářská práce se skrze přiblížení průběhu integrace reemigrantů do české společnosti zabývá sociokulturními aspekty, které formují subjektivní vnímání úspěšnosti tohoto procesu začlenění.

Na základě souhrnné analýzy dat lze interpretovat následující; pro nadpoloviční většinu reemigrantů z výzkumného vzorku jsou faktory mající za cíl zlepšení socioekonomického statusu, jako například vidina většího finančního výdělku, zabezpečení rodiny, nalezení práce či studia, hlavním důvodem pro jejich přesun do České republiky, čímž můžeme přijmout první hypotézu. Zároveň je ale určitě důležité zmínit, že byly zjištěny i další signifikantní důvody, působící jako značně motivující faktory, jimiž je touha po nalezení partnera a navázání nových sociálních vztahů. Druhá hypotéza přijata být nemohla, protože jako aktéra pomáhajícího k hladkému průběhu integrace, vnímá státní a neziskové instituce pouze jedna pětina reemigrantů. Navíc ani nelze tvrdit, že tito reemigranti onu pomoc institucí hodnotí jednoznačně pozitivně. Naopak nám data, která vedla k nepřijetí hypotézy, ukazují, že to, co onu úspěšnost integrace, tak jak ji reemigranti vnímají, ovlivňuje nejvíce, je právě místní krajanská komunita. S tou reemigranti udržují pravidelný kontakt, a to minimálně na občasně bázi. Data dokonce ukazují, že polovina z nich udržuje velmi častý kontakt. Zároveň značná část reemigrantů vnímá jako významný pomocný faktor při integraci právě intervenci české krajanské komunity. Na základě tohoto zjištění můžeme přijmout i čtvrtou hypotézu.

Souhrnně vyhodnocená data z více souvisejících otázek ukazují, že se většina reemigrantů setkala s některou formou předsudků či stereotypů odkazujících na jejich původ. Zároveň více než čtvrtina z nich konkrétně zmiňuje onu mylnou představu o odlišném etnickém původu, neboť subjektivně pociťují, že je na ně pohlíženo jako na Rumuny, nikoliv jako na Čechy. Tímto lze považovat třetí hypotézu za přijatou. Konečně, mezi tím, jak reemigranti odlišných věkových kategorií a rozdílných pohlaví hodnotili míru spokojenosti s integrací, nebyl nalezen významný rozdíl, čímž přijímáme i pátou, tedy poslední hypotézu.

Složíme-li výše představené výzkumné okruhy a jejich zjištění do jednotného obrazu, je zřejmé, že integrační situaci, v kontextu této práce, lze zhodnotit pozitivně, neboť přispěla minimálně k trvalému setrvání reemigrantů v cílové zemi. Nicméně se ale

také ukázalo podstatné množství oblastí, které by prostor pro zlepšení velmi vyžadovaly. Další zkoumání by se mohlo soustředit na možnosti návaznosti a propojení české krajanské komunity s aktivní občanskou společností. Tato práce s komunitou by například mohla pomoci předejít riziku vytváření uzavřených komunit, nárůstu xenofobie, netolerance a souvisejícího extremismu ve společnosti.

Práce by mohla mít praktické důsledky pro rozvoj cílené integrační podpory reemigrantů, a to samozřejmě nejen pro sociální pedagogiku. Poukázováno je zejména na důležitost sociálních a komunitních faktorů v tomto procesu. Závěrem je nutno dodat, že proces integrace reemigrantů je komplexním a individuálně závislým jevem. Tato práce je založena na omezeném vzorku respondentů, a je důležité brát v úvahu její specifické hranice, které mohou ovlivnit interpretaci získaných výsledků. I přesto ale nabízí jistý souhrn poznatků o zmiňované komunitě a otevírá tím prostor pro další pokračování a zabývání se danou problematikou.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

AUERHAN, Jan. *Čechoslováci v Jugoslavii, v Rumunsku, v Maďarsku a v Bulharsku*. Praha: Melantrich, 1921.

BLEŠOVÁ, E. *Příběhy lidí z rumunského Banátu: etnická menšina mezi emigrací a návratem*. Praha: Sociologické nakladatelství. 2007.

FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska: "návrat ztracených dětí"*. Praha: Jana Hanusová, 2014. ISBN 978-80-260-5311-8.

GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Praha: Herrmann, 2013. ISBN 978-80-87054-31-4

JECH, Jaromír et al. *České vesnice v rumunském Banátě*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1992. 202 s. Národopisná knižnice. Češi v cizině; 5. ISBN 80-85010-36-4

KOVÁŘ, Pavel, ed. *Přenesená krajina: český venkov v rumunském Banátu*. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2967-6.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

MADĚRA, Petr. *Czech villages in Romanian Banat: landscape, nature, and culture*. Brno: Mendel University in Brno, 2014. ISBN 978-807-3759-605.

NEŠPOR, Zdeněk R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2002. Sociological papers. ISBN 80-7330-017-6.

SECKÁ, Milena. *Češi v rumunském Banátu*. In: Češi v cizině: č. 8. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku Akademie věd ČR, 1995.

SVOBODA, Jaroslav a Ivo DOKOUPIL. *Banát: turistický a vlastivědný průvodce českým Banátem*. Vyd. 3. Brno: Kudrna, 2009. ISBN 978-80-260-0263-5.

SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. Sociologická řada. Brno: CDK (Centrum pro studium demokracie a kultury), 2007. ISBN 978-80-7325-136-9.

VACULÍK, Jaroslav. *Reemigrace zahraničních Čechů a Slováků v letech 1945-1950*. Brno: UTGM, 1993. 158 s. (Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Sv. 48.)

Elektronické zdroje

Asistenční pomoc Banátu. *VisitBanat.cz* [online]. Český Banát z.s., 2022, [cit. 2023-10-16]. Dostupné z: <https://www.visitbanat.com/>

HADJMOUSOVÁ, Z. Doplnující text ze sociální psychologie: Sociální percepce. *turbo.cdv.tul.cz* [online]. [cit. 2023-11-02]. Dostupné z: <https://turbo.cdv.tul.cz/mod/book/view.php?id=5970&chapterid=6290>

Integrace cizinců. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MVČR, 2023, [cit. 2023-11-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/integrace-cizincu.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

KOTRBATÁ, Ivana. "Ještě je 400 míst volných v tachovském okrese!": příspěvek k "malým dějinám" reemigrace a dosídlení Tachovska v narativních interview na začátku 21. století. *Český Lid*, vol. 97, no. 3, 2010, pp. 265–80. JSTOR, [cit. 2023-11-27]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42640337>

KRESL, Zdeněk a FREIDINGEROVÁ, Tereza. *Transnacionální praktiky, 'ancestral return' a adaptace rumunských Čechů přesídlených do Česka po roce 1989*. Online. *Český lid*. 2016, roč. 103, č. 2. ISSN 00090794. [cit. 2023-11-21]. Dostupné z: <https://doi.org/10.21104/CL.2016.2.04>

KROTKÝ, Jan. Remittance. *Encyclopediaofmigration.org* [online]. Brno: Online encyklopedie migrace, 2018, 10.11.2018 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.encyclopediaofmigration.org/remittance/#_ftn1

Pomoc Banátu. *Banat.cz* [online]. Člověk v tísni o.p.s., 2021, [cit. 2023-10-15]. Dostupné z: <https://banat.cz/>

SECKÁ, Milena. *Česká menšina žijící v rumunském Gerniku (nástin materiální a duchovní kultury)*. *Český Lid*, vol. 79, no. 3, 1992, pp. 216–28. JSTOR, [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42639338>

SECKÁ, Milena. *Poválečné změny ve svatebním obřadu u Čechů v rumunském Banátě a u reemigrantů na Chebsku a Znojemsku*. *Český Lid*, vol. 75, no. 3, 1988, pp. 162–69. JSTOR, [cit. 2023-10-22]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42703583>

SKALNÍKOVA, Olga, a Vladimír SCHEUFLER. “Základy hmotné a duchovní kultury českých kovozemědělských obcí v rumunském Banátě.” *Český Lid*, vol. 50, no. 6, 1963, pp. 332–42. JSTOR, [cit. 2023-01-04]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42698804>

Slovníček pojmů z oblasti migrace. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MVČR, 2022, [cit. 2022-11-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

SVOBODA, Jaroslav. *Historie – stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace o jejich životě. Mzv.cz* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2016, 11.8.2016 [cit. 2023-02-20]. Dostupné z: <https://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html>

VERTOVEC, Steven. *Transnationalism*. Online. Routledge, 2009. ISBN 9781134081592. [cit. 2023-11-10]. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9780203927083>

Přílohy

Příloha A: dotazník výzkumného šetření

Integrace reemigrantů z rumunského Banátu v ČR

Dobrý den,

pišibakalářskouprácinatém**úřadní a sociální překážky v integraci reemigrantů z rumunského Banátu** a chtělabychpoprosit občany, kteří sez rumunského Banátu přestěhovali do Českérepubliky a trvale zdežijí, o vyplnění následujícího dotazníku.

Mockrát děkuji za váš čas.

1 Pohlaví:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

Muž Žena

2 Kolik je Vám aktuálně let?

3 Kolik Vám bylo let, když jste se odstěhoval/a do ČR?

4 Jak dlouho již bydlíte trvale v České republice?

5 Odstěhoval/a jsem se do ČR:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Sám/sama
 Se sourozencem/známým
 S rodinou
 Jiná...

6 Když jsem se stěhovala do ČR:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Nikoho jsem zde neznala
 Měl/a jsem zde již známé/kamarády
 Měl/a jsem zde již rodinu (rodiče, sourozenci, partner)
 Jiná...

7 Hlavním důvodem pro odstěhování se z Rumunska do ČR bylo:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Vidina většího finančního výdělků
 Zabezpečení rodiny v Rumunsku
 Touha po navázání nových sociálních kontaktů
 Snazší (lepší) život v moderní společnosti
 Touha po nalezení partnera/partnerky
 Reference od lidí, kteří již v ČR žijí
 Jiná...

8 Odstěhoval/a jsem se do ČR:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Bez předchozí osobní zkušenosti s ČR (čiště jen na základě informací z médií, doslechu, nebo od příbuzných)
 Po předchozí návštěvě
 Na základě četnějších předchozích návštěv České republiky
 Až po vybudování si nových přátel a kontaktů v ČR
 Jiná...

9 Co Vás po příchodu do ČR nejvíce překvapilo?

Nápověda k otázce: *V pozitivním i negativním smyslu*

10 Práci jsem v ČR našel/našla:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Když jsem se stěhoval/a, již jsem měl/a práci domluvenou
 Téměř hned
 Do tří měsíců
 Do půl roku
 Do roku
- Později
- Jiná...

11 Se začleněním do nové společnosti mi pomohl:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Nikdo. Musel/a jsem si se vším poradit sám/sama
 Rodina
 Kamarád nebo známý
 Státní instituce a programy
 Nezisková organizace a spolky
- Místní komunita
- Jiná...

12 Pokud Vám pomohl stát, nebo organizace, jak tuto pomoc hodnotíte?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Velmi pozitivně
 Pozitivně
 Neutrálně
 Negativně
 Velmi negativně

13 Jak jste na začátku vnímal/a zdejší kulturu a tradice? Jak moc jsou odlišné od vašich předchozích zvyklostí?

14 Jaké byly hlavní výzvy při začlenění se do české společnosti?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Získání zaměstnání
 Bydlení a ubytování
 Vytváření nových sociálních vazeb a přátelství
 Porozumění českým zvykům a tradicím
- Administrativní procesy (např. získání povolení k pobytu)
 Diskriminace nebo nedostatek inkluзивity
- Jiná...

15 Jakvnímáte přístup české společnosti ke kulturně odlišným skupinám?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Velmi pozitivně, je velmi inkluzivní
 Většinou pozitivně, ale s občasnými předsudky
 Neutrálně
 Většinou negativně, s častými předsudky
- Velmi negativně a diskriminačně
- Jiná...

16 Jakčasto jste se setkali se stereotypy nebo předsudky v české společnosti v souvislosti s vaším původem?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Velmi často
 Občas
 Zřídka
 Nikdy

17 Jakým aspektům české kultury a životního stylu je podle vás nejtěžší se přizpůsobit?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Jídlo a stravovací návyky
 Komunikační styl a mezilidské vztahy
 Pracovní kultura a pracovní prostředí
 Byrokracie a administrativní procesy
- Sociální normy a zvyklosti
- Jiná...

18 Jaký je váš vztah k vaší rodné vesnici v Banátu po přestěhování do České republiky?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Stále silné pouto a aktivně udržuji kontakt a vesnici pravidelně navštěvuji
 Stále jsem emocionálně spojen/a, ale kontakty jsou omezené
 Ztratil/a jsem kontakt a vztah se postupně vytrácí
 Vztah nebyl významný a nemám k vesnici již žádné pouto
- Jiná...

19 Jakých změn jste si všimli ve své sociální síti (přátelé, známí) po vašem přestěhování do České republiky?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Rozšíření o nové české přátele
 Udržování kontaktu s přáteli z původního prostředí i novými českými přáteli
 Postupné oddělení od přátel z původního prostředí
 Ztráta kontaktu s přáteli z původního prostředí
- Jiná...

20 Setkáváte se v České republice s lidmi z vaší původní komunity?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu nebo více odpovědí*

- Ano, téměř denně Ano, často Občas Potkali/a jsem je jen párkrát Nepotkávám

21 Pokud byste měl/a vybrat jednu věc, která při vašem začlenění do české společnosti představovala největší problém, co by to bylo?

22 Jak celkově hodnotíte průběh vašeho začlenění do české společnosti?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- Velmi pozitivně Pozitivně Neutrálně Negativně Velmi negativně